

חג הפורים
צו
גליון 118
• תשע"ו •

תוכן הגליון

משנת
חכמים
מתורגמים של רבתינו

משנה קצרה

קיימו וקבלו היהודים | הגאון רבי עובדיה ברוידא שליט"א

ויגרש ואם הגוים אנסוהו לגרש שלא כדין אינו גט אע"פ שאמר בגוים רוצה אני ואמר לישראל כתבו וחתמו הואיל ואין הדין מחייבו להוציא והגוים אנסוהו אינו גט" (רמב"ם יד החזקה - הלכות גירושין פרק ב, כ).

לאור זה, הקשה רבינו החתם סופר (בתשובותיו או"ח קפ"ה): מה שייך 'מודעא רבה לאורייתא', הוא כאן לא המדובר שאינם רוצים, אלא שהיצר מכסה על הרצון האמיתי, והכפיה שבה ומגלה את הרצון האמיתי, וכן יקשה דאין ה'מודעא' נכונה, שהרי המודעה שייכת במי שעשה מאונס לגמרי ואין הסכמתו נכונה אבל כאן הן זה הרמב"ם ביאר שמכיוון שתשש כוח יצר הרע שלו, הוא חזר לרצון האמיתי שלו, וא"כ מהי 'מודעא רבה לאורייתא' מדוע שלא נימא שכאשר כפו את עם ישראל אז חזר הרצון האמיתי שלהם.

אומר החתם סופר, כ"ז היינו לאחר רצון של אמת, שהיה רצון של אמת לקבל תורה ומצוות, רק שיש לאחמ"כ מצב ש'יצרו גבר עליו' ולכן הוא לא רוצה, ואז אנו אומרים שכאשר כופין אותו עד שתשש יצרו הוא חזר לנקודת הרצון שלו, אבל כל עוד שמעולם לא היה רצון של אמת והכל הוא רק כפייה אז הדברים הללו לא ניתנים להיאמר. ויש כאן רק הסכמה מאולצת מתוך האונס והכפייה.

אומר החת"ס, כל מה שכתוב ברמב"ם שכופין אותו עד שאומר 'רוצה אני' שגט שכפו עליו לגרש הוא גט, כ"ז הוא מימי מדינת ווארשאו, אבל עד ימי הפורים באמת כלל ישראל לא היה אף פעם בדרגה כזאת שקיבלו תורה ברצון שלם, אלא רק שאלו העושים ברצון, עשו. אבל אם כופין אותו, אין זה נקרא לרצונו.

עפ"י מפרש החתם סופר את דברי הגמ' בבבא בתרא, בענין כפייה בקרבנות. שהגמ' לא מתרצת את התיורין הזה שמתפרש כדברי הרמב"ם, שלאחר הכפייה זה נקרא רצון. כי אז לא היתה קבלה של רצון, ורק על המשנה ש'כופין לגרש' כמו שכתוב בגמ' 'מצווה לשמוע בקול דברי חכמים' פירש הרמב"ם שזה מכיוון שהמשנה מדברת אחרי ה'הדור קיבלוה בימי אחשוורוש', שאחרי זה הרצון הפנימי האמיתי קיים תמיד בלב כל אחד ואחד מכלל ישראל. ואמנם ששייך איזה שהוא יצר שמעביר, מסמא ומכסה על הרצון האמיתי. ולאחר ה'תשש יצרו' מתגלה רצונו האמיתי.

המשך בעמ' ד'

"קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנולדים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכוונתם בכל שנה ושנה"

"ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגיית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא אמר רבא אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש דכתיב קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקיבלו כבר" (שבת פח). וברש"י: "תחתית ההר - תחת ההר ממש גיגית - קובא שמטילין בה שער מודעא רבה - שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה, שקבלוה באונס בימי אחשוורוש - מאהבת הנס שנעשה להם"

"קיימו וקבלו" את התורה אשר קיבלו בסיני, שעד עתה היו על קבלתה בבחינת "אנוסים" ועתה שבו וקיבלו מחדש מרצון, ואם בתחילה היתה מודעא רבה לאורייתא שקיבלוה באונס. ויש בפייהם תשובה על קיום מה שקיבלו, אבל מנס הפורים מעת שקימו וקיבלו, לא רק לשעה אלא לזמן זמנים טובא עליהם ועל זרעם ועל כל הנולדים עליהם, הרי מכאן בטלה המודעא והקבלה עומדת לכל הדורות כולם.

"מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב מה הגט והוא גט כשר וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישאלך אומריין לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש הרי זה כשר ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיתכתוב הרי זה גט פסול ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל שאין אומריין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק בעיני דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו לא היה הדין נותן שכופין אותו לגרש וטעמו בית דין של ישראל או שהיו הדיוטות ואנסוהו עד שגירש הרי זה גט פסול והואיל ישראל אנסוהו יגמור

מעוות דפים / מגילת המערכת

רון שיר ושבח לא-ל נורא / שזיכנו לשנות ממשנתה של תורה משנת חכמינו לעשותה עשרה / במשנת מרן להתיימר מוסרה / המתקת הלחץ השוב בשירי שירה / אמת ליעקב שר באר חפירה ערבים זה לזה מאמר ומאמרה / שבת זה ושבת זה יכתובו לתפארה / עמוד עמוד עמוד חתן התורה / היום לתורה נתן נור ועשרה / הוא בדבר אגדה וחברו בהלכה / יפגשו אלו את אלו וא' לא' יספרה / הנה הוא בא זה הכותב - כוחו ישרה / ויהיו מברכים אותו בברכה יתירה

קוראים ושונים והפכוהו בתחילה / יחפשו מקום מעשה ועלילה / ויאמרו: לא לזה היתה העילה / אם היה כלא היה למשל משולה לא-ל ברוך שבו ושירה / שזיכנו להיות שליו ושופרה / מעת לעת שיפור לשפורה / ובתוך מקומנו חיבור לחברה

הן לא נימנע סיפור לספרה / כי לכל גיליון הקדמה יתירה / בסידור ופסים וקופצת השורה / בעריכה וציור בצורת הצורה / בכתיבה מחיקה ומילה נושירה / באסופת הדברים בסידור משודרה אבל על כולנה דבר נדברה / מעמסה גדולה על תפינו אמורה / "מעוות דפים" כסף צורף דינר או לירה / והיתה המעמסה מצרפת ומצטברה / ואנו בידינו חשבוננו לחסרה

על-כן ננסה כליתנו וקראו נקרא / אחינו: כל מי שבידו עבורנו בשורה / ולהטות עימנו שכם להמשיך המסורה / ו"מעוות דפים" עבורנו להעבירה / אנו זקוקים לעזרת' בגבורה!

עם סיום דבריו הנפלאים / אף אני המו"ל יוסיף מעט נופכים / כולנו הרי כ"כ רוצים לזכות את הרבים / והנה לנו הזדמנות של פעם בשנים / לזכות את השכנים חברים שכנים וידידים / כל שבוע חגים וזמנים / ואם ישאל השואל היכן תורמים? / ע"כ נשיב: רוח כעת לפלוס נדרים / בשום יאמר לך רוע העמלקים: מחר או אולי שנים / 'קרן תורתנו' קוד 103 הקש במספרים / כך נוכל להמשיך להקריא מתורתם של בני רכסים.

* כספי מעוות דפים ניתן להעביר ע"י ידידינו בכל מבוי, כמו גם ע"י מערכת "נדרים פלוס"

משלי י"ב "לפני שבר יגבה לב איש, ולפני כבוד ענוה". כותב הגר"א בפירושו: כשהקב"ה רוצה לנקום באדם כדי שיתגדל ויתקדש שמו בעולם, הוא מגביהו מתחילה ואח"כ משפילו, כדי שיהיה נקמתו רב, ומחמת זה יתגדל שמו. כמו בהמן שהגביהו עד שהיה משנה למלך, כדי שיתלוהו בגבהותו, ואז היה הנס בפרסומו גדול מאוד.

וכן כתב רבי שלמה אלקבץ בספר מנות הלוי, שודאי הצלחת הרשעים אינה מכח עצמם, אלא הקב"ה מצליחם. ואם תקשה הלא אמר הנביא "מפי ה' לא תצא הרעות" ואיך מצליח הקב"ה לרשעים - על זה נאמר "בפרוח רשעים כמו עשב... להשמדם עדי עד" - שהכל כדי לאבדם לבסוף.

"אחר הדברים האלה גידל המלך אחשוורוש את המן". מביא מנות הלוי מדרש: משל ללגיון שקילל בנו של המלך. אמר המלך, אם אני הורגו אומרים לגיון הרג (שהוא שר פשוט ולא חשוב). עשה אותו טורכנוס, ואח"כ עשה אותו הגמון, ואח"כ התיז את ראשו. הה"ד "בפרוח רשעים - להשמדם".

נמצא א"כ, ש"גידל המלך אחשוורוש את המן" אינו אלא ההסתר, אבל באמת לא אחשוורוש גידלו אלא הקב"ה גידלו, כדי להרבות כבוד שמים בנפילתו לבסוף.

ובזה נבא לבאר מה שאנחנו מבקשים ומתפללים: "ק-ל נקמות ה' ק-ל נקמות הופיע הנשא שופט הארץ השב גמול על גאים". הגאה כופר בקב"ה, והקב"ה נוקם בו ומתגדל כבוד שמים במפלתו. הוא כפר, ועל ידו יגיע ההיפך מכפירה - כבוד שמים. סנחריב חירף ואמר: "מי בכל אלוהי הארצות אשר הציל מידי", וסופו שמצא כל חייליו פגרים מתים בשערי ירושלים, והתגדל מאד שמו של הקב"ה בעולם, עד שכמעט הגיע העולם לתיקונו השלם - כמבואר בגמ' פרק חלק. פרעה אמר: "לא ידעתי את ה'" וסופו שהודה לקב"ה ונכנע לפניו והתגדל מאד כבוד שמים בעולם בעשר המכות, ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף. הכל מכח התעקשותו של פרעה - שבאה מאת ה' למען

משניא גויים ויאבדם

הרבות כבוד שמים בעולם.

אותם רשעים דוחקים רגלי השכינה באמרם שכל אשר יחפצו יעשו ומי יאמר להם מה יעשו. כביכול אין דין ואין דיין, אין השגחה ואין לפחוד מן המלך. הלגיון קילל בנו של מלך, מפני שלא פחד מן המלך. חשב את המלך לחסר כח. והמלך לא מענישו לאלתר אלא אחר שמרוממו לתכלית הרוממות, ומשם משליכו ארצה, להראות שרב כוחו לא רק נגד לגיון, אלא גם נגד ההגמון שהוא השר הנכבד ביותר.

מה משמעות "נקמה" אצל בורא כל העולמות? המשמעות היא "הנשא שופט הארץ". גילוי כבוד מלכות ה' היא הנקמה, כדברי הגר"א במשלי לעיל "כדי שיתגדל ויתקדש שמו בעולם". הרשעים הללו אשר כפרו בהשגחת ה' וייחסו לעצמם את ההצלחה - דחקו רגלי השכינה וחיללו שם שמים, והתיקון שלהם הוא שיגדלם הקב"ה בתכלית הגדלות - להשפילם אח"כ - שעי"ז יכירו כולם בהשגחת ה'.

התעוררות כלל ישראל בכל הדורות בימי הפורים להכיר ש"כל דברינו ומקרינו אין בהם טבע ומנהגו של עולם" - הכל סובב הקב"ה ע"י אותו המן הרשע. המן הכין את העץ לתלות עליו את מרדכי - הכשיר את הקרקע להוציא כביכול את הקב"ה מן הארץ ע"י השמדת ישראל עם קרובו - ונהפוך הוא - כאשר על ידו הסתובב חיזוק גדול ועצום של אמונה בהשגחת ה' - הרי שהוא הוא עם דעותיו הכפרניות נתלו על העץ!

שאיפתו של הצורר ימ"ש בדור האחרון לכבוש את כל העולם - נבעה גם היא מגאוותו שכל אשר יחפץ

יעשה - הוא המושל בכיפה ואין כח ששולט עליו. היא הנקודה הפנימית של הכופר הגדול, שמעוררת אצלו את השאיפה השניה: להשמיד את כל היהודים שבכל מהותם ומציאותם מכריזים שה' הוא הא-לוקים. שתי השאיפות משולבות זו בזו. הדברים מפורשים בגמ' פסחים פ"ז ע"ב: אמר רבי אושעיא: מאי דכתיב "צדקות פרזונו בישראל" - צדקה עשה הקדוש ברוך הוא לישראל שפזרן לבין האומות. אמר ליה ההוא מינא לרבי חנינא: אנחנו טובים מכם. עליכם נאמר בנביא (מלכים א' י"א) "כי ששת חדשים ישב שם יואב וכל ישראל, עד הכרית כל זכר באדום", ואלו אנו - כבר שנים רבות שאתם תחתינו, ולא נגענו בכם לרעה. נטפל ליה רבי אושעיא. אמר ליה: לא מתוך צדיקות אינכם נוגעים בנו, אלא חשבון אתם עושים: לכלות את ישראל לגמרי - חלק מכלל ישראל נמצאים תחת מדינות אחרות שאין לכם שליטה עליהם. לכלות רק את היהודים שתחת השלטון שלכם - יגנו אתכם שאר המדינות שאתם רוצחים. אמר אותו המין לרבי אושעיא: לא יאומן, אבל טענות אלו בדיוק עולות על שולחן הדיונים מפעם לפעם, והנימוקים שהעלית הם הנימוקים שמונעים בעדינו מלצאת במסע שמד נגדיכם.

שתי שאיפות היו לצורר האגגי של הדור האחרון: האחת לכבוש את כל העולם, והשניה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. חז"ל מלמדים אותנו ששתי השאיפות הללו תלויות וקשורות זו בזו. אי לא הא לא קיימא הא. וסופו - שנתלה על העץ!

שמחת פורים המתפרצת בכל שנה ושנה היא שמחת עבדי ה' הנאמנים על גילוי מלכות ה' בעולם, על נקמת ה' בכופרים המנסים לדחוק רגלי השכינה, "הנשא שופט הארץ, השב גמול על גאים".

והיה ה' למלך על כל הארץ

יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל בךך

למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא הא-לוקים אין עוד

יתגדל ויתקדש שמויה רבא

האמת כבר קיימת. כפי שכתוב ברמב"ם. זה כבר בנוי וקיים זהו הרצון האמיתי, זהו כלל ישראל. זהו בן ישראל. את זה אי אפשר לטשטש. ואת כל זה עושה פורים.

רבותינו אמרו 'מגילה נקראת' ולא כתוב 'קוראים את המגילה', 'הדברים הללו נזכרים ונעשים' הדבר נעשה ונפעל כאילו מאליה, אנו מעמידים את עצמינו במצב של 'עד דלא ידע' כמו 'משכני אחריו ונרצה', כמו שאמרו חז"ל "אדם ובהמה תושיע ה'", אלו הערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה, אנו נמשכים אחר הרצון האמיתי של הקב"ה לא רק מכוח דעת, אלא מתוך אמונה והכרה פנימית שאין שום מציאות אחרת, רק רצון ה' כפי שהוא מגלה לנו בתורתו הק', אין 'לאו' ואין 'בכלל', אין שום מציאות אמיתית, היום, בפורים אנו יודעים את זה אם ח"ו יהיה זמן שישתכח מאתנו, זה משהו מאד חיצוני. האמת הזאת של פורים היא שורש כ"כ עמוק עליהם ועל זרעם ועל כל הנלווים עליהם, זה הסייעתא דשמיא שיש בפורים. ולזה צריכים לחתור, לבקש, ולהרגיש שאין שום מציאות כלל. שאין שום דבר בעולם מלבד תורה, מרצון ה' שאין שום קיום אחר לכלל ישראל רק מה שהקב"ה מנהיג אותנו, זה מה שביטל את הגזירה. ובלא זה היה 'להשמיד להרוג ולאבד', זה 'עם נולד כי עשה', חזרה של חיות מיוחדת שהקב"ה מחייה את הכלל ישראל מתוך אותה הכרה של 'דבוקים ביראתו ותורתו'.

הקב"ה יעזרנו כולנו שהימים האלו ש'נזכרים ונעשים' נזכה בהם גם אנו כולנו 'אנחנו עמך בני בריתך' לאור הגדול של הימים הללו ויאר לנו ובנפשנו 'ליהודים היתה אורה' זו תורה וידחה את כל החושך כולו ומתוך האור של תורה שיאיר ויקרין על כל מעשינו נזכה ל'אור חדש על ציון תאיר' ונזכה כולנו מהרה לאורו.

וכמו שנאמר 'אם אין דעה הבדלה מנין'. ורק בכוח הדעת אדם יכול הבדיל בין דבר אחד למשנהו, וישנם מצבים שאדם עומד בבחירה, ניצבים לפניו ב' דרכים: טוב ורע, מוות וחיים, ובכוח הבחירה וההכרעה יש שלטון הדעת ששולט, 'צדיקים לבן ברשות' הדעת שולטת ונותנת לאדם את כוח ההכרעה בין מציאות אחת למשנהו, בין הטוב לרע בין ה'אור' המן 'לברוך מרדכי'.

אבל ישנה דרגה יותר גבוהה, המגיעה עד דרגת 'לא ידע' היינו שאין ספק בין 'אור' המן לברוך מרדכי' אין שתי אפשרויות, אין צורך ב'דעת' המכרעת ומבדלת, אלא אלו דברים המובנים כ"כ עמוק בעצם ישותו של האדם שאין הוא צריך 'דעת' כדי להכריע. וכמו שאין אדם צריך 'דעת' בשביל לנשום, כלומר, יש דברים שהם עצם המציאות עצמה, עצם החיים עצמם. ה'בסומי בפוריא' זו נקודת האמת הפנימית שבה כבר לא צריכים 'לדעת' בכלל לא זקוקים 'לדעת' בכלל, ומשום שלא יכולה להיות כלל מציאות אחרת.

זהו התחדש בנס הפורים לפי שהכפייה היו צריכים כל עוד שיש 'אם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו כופין עליהם'. כל עוד ישנו מצב של 'הן' ושל 'לאו' וצריך כפייה לכוון ל'הן' ולשלוש את ה'לאו', שייך 'מודעא' כי המודעא קיימת כל עוד יש 'הן' ולא. אבל מעת ש'הדור קיבלוה בימי אחשוורוש' זוהי מדרגה כזו שמפקיעה את הלאו בכלל. אין אפילו 'אם', אין איזה שהוא צד של 'לאו' שצריך לשלול אותו, הכל רק "לרצונו".

זהו הבניין הפנימי של פורים שמכאן ואילך גם אם לאחר מכן כשנתפכח מה'בסומי בפוריא', גם כשה יחלוף יהיה בחינת יצר חיצוני שצריכים לדאוג להתיש את כוחו. אבל נקודת

חולל מהפכה עצומה. עד נס המשך מעמ' א' הפורים לא היה את המצב הזה שבכל בן ישראל, נפש ישראל, טבוע ומושרש רצון של אמת לעשות את רצונו ית' לשמור את כל התורה והמצוות, רק שיש לפעמים מצבים חיצוניים של יצר שמתגבר ומעביר על הדעת ועל הדת. וכל זה לא היה עד ימי הפורים. רק בימי הפורים כשנאמר 'הדור קיבלוה בימי אחשוורוש', זכו לדרגת הרצון הפנימי הזה, המהות הפנימית הזו, ומכאן ואילך נשתנה כל אדם מיישראל. וכל אחד מיישראל מכאן ואילך, גם אם יש ח"ו איזה מישוה שאיננו מקיים את הדברים כהלכה, זהו רק משום שיצרו גבר עליו. אבל בנקודה הפנימית האמיתית יש לו רצון להיות שלם בתורה ובמצוות. ואם נדאג להסיר את הגורמים החיצוניים עד שתשש יצרו, אז נחשוף את האמת הפנימית, 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי' ו'מי מעכב שאור שבעיסה'.

זה חוזר ומתחדש ומאיר בכל שנה ושנה מחדש לאורך כל הדורות, זה בכלל ההארה שמתחדשת. זה 'הדור קיבלוה'. אנו חוזרים לבחינה הזאת, למדרגה הזאת, בימי פורים. פורים בונה בכא"א איזו שהיא נקודה פנימית עמוקה שבה כאו"א מרגיש בקרבו מה הוא באמת. את הפנימיות הזו של 'לעשות רצונך אלוקי חפצתי ותורתך בתוך מעי'. שזוהי המהות הפנימית האמיתית שלנו, זה מה שפורים בונה, וזו ההארה של פורים, של 'הדר קיבלוה בימי אחשוורוש'.

אחת המשמעותות שכוללות במאמר חז"ל שאמרו 'מייחב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' [מגילה ז:], הוא, שבפורים צריכים להגיע לנקודת אמת והכרה פנימית כזו שיותר גבוהה מהמדרגה של ה'דעת'. ישנה מדרגה של 'דעת', היינו שאדם ניצב בין שני דברים

להאריך בהכאה, אינו יכול לעכב את הציבור במיוחד אחרי תענית. יש ביום שצריך להתחשב יותר באחרים, משלוח מנות איש לרעהו, ואהבת הבריות, ראוי להתחשב גם בזה.

הגמ' אומרת ליצנותא דע"ז שרי, השאילתות מנסח את הדברים בלשון שאלה: האם שרי גם ביחס לע"ז? זה חידוש גדול. יש הסוברים שליצנות מכל הדברים השליילים מותר בעצמו, אבל באמת זהו הפורים!! פורים זה לא יום סתם של ליצנות, השחוק שעושים על אחשוורוש מפורש שזה רק לפרסומי ניסא. הענין של ליצנות בעצמו זה מהדברים החמורים - מושב ליצים, אחת הכתות שאינם מקבלים פני שכינה הם הליצים. זה הורס את הנפש ובמקום מצוה זה יכול להיות עברה, ובמקום התעלות זה מביא שיפלות.

אחד ממנהלי בתי הספר לבנות אמר לחזו"א, שמכיון שאין מספיק ספרות חרדית קוראות הבנות ספרות אחרת. אמר החזו"א וכי בגלל שלאמא אין מזון מבריא לתת לבנה תאכיל אותו סם המות? לא לכל דבר צריך שיהא תחליף, לא חייבים תחליף שיספק את היצה"ר במקום הליצנות. כמובן שאם רוצים לעשות דברים ע"פ הדין זה לא הולך בקלות וגם אם אין אלטרנטיבה אחרת צריך לקיים רק מה שהשו"ע אומר. נורא למתבונן איך דברים שליליים משתרשים כ"כ עד שחושבים שזה מהמסורת והשני הוא שעליו נאמר המוציא מחברו ועליו הראיה.

ישנם שבתוספת למשלוח מנות שולחים חיצים מורעלים על חבריהם, אוי ואבוי שכדי לשמוח בפורים צריכים לשמוח בשמחה ארסית כזו. כתוב שלעתיד לבא מתקצצים אצל הנחש ואומרים שלכל החיות יש הנאה בפועלם, ומה הנאה יש לך? ועונה להם: מה הנאה לבעל הלשון. מסביר המהר"ל: החיות אומרות לו היכן יש בבריא דבר שעושה רעה לשמה כנחש ללא כל תועלת? והוא עונה להם: בעל הלשון. יש ענין של "נפש רשע איותה רע", לא מפני שזה תועלת, אלא מפני שזה רע. ההנאה מזה שפגעו בשני זוהי הנאה ארסית עמלקית כשבפורים אנו מצוים לבער את העמלק מתוכנו. עוד טעם לתענית, הרי בפורים "ליהודים היתה אורה ושמחה" יום של השפעה גדולה ולא כ"כ פשוט לקבל את האור בחוץ, ואם החלונות מלוכלכים האור לא נכנס ולכן מתענים וחוזרים בתשובה וה"ז טהרה לפני פורים. כמו שאז זכו לפורים בזכות התפילה והתשובה, כך היום כדי לזכות לפורים צריך הכנה לזה.

עיצומו של יום"

זה יו"ט "וששון" זה מילה "ויקר" - זה תפילין. מפרש המהר"ל: שקבלו דבקות יתרה בזה, וגם על חסד זה יש להודות.

הדרגה העיקרית הנצרכת לאדם שירגיש שעיקר האושר והשמחה היא שזוכה לעבוד את ה' "וקרבתנו מלכנו לעבודתך" וכל החסדים הם כלום לעומת החסד שאנו יכולים עתה לעבוד את ה' ולקיים תורה ומצוות. יתכן שמה שלא נזכר בהודאה - נזכרו בדברים אלו - שזכינו להתקרב כ"כ לה' - מפני שבהודאה חיברו דברים השווים לכל נפש ולא כל יהודי פשוט מרגיש את השמחה בזה.

בפורים רואים שכל הצרות שהיו הביאו אח"כ לטוב ושכל כונת הצרות היו לטובה. בשעת מעשה לא ראו והיו הרבה תמיהות: למה נלקחה אסתר לבית הערל ולמה גידלו את המן רק אחרי התשובה שעשו ישראל והמפלה של המן מאגרא רמא לבירא עמיקתא, וקידוש ה' הנפלא, הבינו הכל, שהכל, כדי שגבורת ה' תהיה ניכרת, ראו שהכל נעשה לטובה.

ומכאן דוגמה לכלל להנהגת ה' "דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד" וזהו שורש השמחה. פעמים שהאדם לא מרוצה וכועס, סבור הדברים לא נעשו כרצונו, אבל אם יודע דכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד אין מקום לצער. התוצאה הטובה שבסוף נס המגילה, זה בעצם מה שקורה בכל הדורות לכל ישראל ולכל יחיד.

החפץ חיים המשיל בזה משל לשר אחד שהיה מתחסד אם הפקיד היהודי, ופעם אחת הוצרך לנסוע למרחקים ומ"מ שלו היה אכזרי והיה מכהו תמיד וכשחזר השר וסיפר לו איך ממלא מקומו התאכזר עליו ציוה שעל כל מכה ישלם לו כך וכך כסף, חזר היהודי מתאנח לביתו והפעם יצטער למה לא נתן לו יותר מכות, א"כ בפורים צריכה להתחזק האמונה: "כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד", לשר שירי קודש המדברים על אהבת ה' לישראל, קרבת ה' והשרשת האמונה וזה יהיה שורש השמחה לכל השנה.

"המן"

אם אחד שכדי להרבות בשמחה צריך

מפרש הגאון: באדם יש ד' דברים: נפש רוח נשמה וקנין, והמן ביקש לעקר כל אלו, וכנגדם קבלנו בימי הפורים ד' דברים כנגד אלו הארבעה: המן ביקש "להשמיד" אלו הם המצוות שהם כנגד הנשמה לעומת זה נתווספה עוד מצוה, "קריאת המגילה" המן ביקש "להרוג". הוא הכוח הרוחני שהוא בלב, לעומת זה קבלנו שמוחה. וכמו שביקש "לאבד" שהוא הגוף, כנגד זה קבלנו משתה שיהא הגוף נהנה ממנו, המן ביקש "שללם לבוז" הוא הקנין, לעומת זה באה מצוות מתנות לאביונים שיהא עכשיו ממון אפ' לעניים.

"המן מן התורה מנין שנאמר "המן העץ" מסביר המהר"ל כמו שעץ הדעת היה מוכן להביא מיתה לעולם כך המן היה האדם המתאים לכלות את ישראל נשמעו לו השנאה וכוחות לזה. "מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמין מירא דכא" כמו שהקטורת מוכנה להצלה כך מרדכי היה מוכן להצלת ישראל. אחשוורוש היה מלך בכיפה והעלה את המן למעלה מכיסאו ויחס לו כח אלוהי. וכן המן יחס לעצמו כח אלוהי. "יעשו עץ גבוה 50 אמה" מפרש המהר"ל שהמן רצה להראות שמרדכי התחיל בשער הנ' ומצד זה מגיע לו מיתה, באמת זה להפך כי אם היה לו שייכות לשער הנ' לא היה מקומו בעוה"ז. עכ"פ המן הוא היה האדם המתאים לכלות את ישראל.

כל ישראל צריכים להרגיש שכולנו נצלנו, וכל הקונא של עם ישראל זה אחר שמחשבנו נתבטלה. זה נס גמור - עצם קיומנו. מלבד מה שזכינו לראות נקמה באויבנו, שכולם ראו בזה את יד ה' "ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו" איך שתחילה גידל אחשוורוש את המן ואחרי זה הרגו בבזיון כ"כ ותלה אותו ואת בניו על העץ, מלבד התועלת הגדולה שהיתה בזה להשליך אימה על שונאי ישראל היה בזה קידוש ה' גדול. וכ"א מודה לה' לפי מדרגתו יש דרגה ששמה על מפתלים של רשעים, ויש דרגה יותר גבוהה שמודה על קידוש ה' ושמח ע"ז.

ויש תוספת הודאה על הדברים הגדולים שזכינו בהם אז "ליהודים היתה אורה" - זו תורה, "ושמחה" -

מפורסמים דברי הא"ר ז"ל שיום כיפורים זה כפורים גם בדברי חז"ל כתוב דברים גדולים על הפורים. כל המועדים עתידיים להתבטל חוץ מפורים שנאמר "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים" (אסתר ט) וי"א גם יום הכיפורים. אפשר לזכות בפורים לדברים גדולים. כל פעם שמתקרבים הפורים אפשר לשאוב מהמעין שנחפר אז כמו שהמשיל המגיד מדובנא את כל הימים טובים למעינות טובים שאפשר בכל פעם לדלות מהם בכל חג את המים המיוחדים שלו. שכל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, מפני שהיצה"ר משתדל להכשיל אנשים גדולים בעלי כוחות גדולים כי עי"כ מרויח יותר כך בימים הגדולים בזה גם בחינת "גדול מחברו", לכן בזמנים אלו היצה"ר משתדל יותר להפריע, אם ביום זה אפשר לזכות כ"כ הרבה ודאי שיבא מי שמעונין להפריע ורואים זאת בעינינו. שאמר שבמקום יום של התעלות נהפך ונהיה יום של ירידה ושפלות ושמחה זולה או הוללות שבשעת מעשה האדם נהנה ואח"כ מרגיש הלב ריקנות ועיזבון.

גדולי ישראל הקפידו במיוחד ללמוד ביום שישי אחה"צ כי אז כולם טרודים והתורה יקרה אז. החזו"א (אומרים משמו) אמר שישנם גדולים שזכו למעלתם בזכות הלימוד אז. אלה שלא פונים אז לעסקי חול יש להם שבת אחרת, וישנם שהמצב הטבעי אצלם הוא בזבול ומסתכלים על הלומדים כמתמידים. אם מעירים לבחור משהו שיחשוב אולי ליבו פגום, אם האדם שואל כל פעם היכן זה כתוב הרי הוא מתעלם מכל העבר שלו. ישנם שבפורים מתגלה מה טבעם האמיתי ואם הם היו יודעים זאת היו מוותרים על ההנאה הרגעית שיש להם אז.

ר"ס אמר על יום כפורים, שאם היה פעם אחת בשבעים שנה היה זה ג"כ אושר גדול וכ"ש שה' זיכה אותנו בכל שנה ולא"ר ז"ל יום כפורים זה כפורים א"כ נוכל לאמר אותו דבר על פורים,

התענית כדי שנזכור שה' יתברך שומע כל איש ולזכור בעת צרה שה' שולח לנו יסורים ורק שנתפלל אלא שנחזור בתשובה ואז ה' ישמע. תפילה בלי תשובה זה רק מעורר קטרוג. היו גדולים שהיו מתלוננים על צרותיהם היו חוקרים אותם על התנהגותם כדי להחזירם למוטב, כי לא חשוד ה' לעשות שלא כדין.

על הניסים

יש בפורים דברים שחז"ל תיקנו לכלל ישראל ויש שנצרך לבני תורה. אנו אומרים ב"על הניסים" "ביקש להשמיד להרוג ולאבד... ושללם לבוז"

האור הגדול העולה מהמגילה

בקרן הרחובות אשר במרכז הכרך הגדול, ניצב ועומד בית רבקות. ברחובות הסואנים שליד הבית, חולפים מידי יום עוברים ושבים בהמוניהם. המתבונן מן הצד יבחין שניתן לחלק את תגובת ההמונים בראותם את הבית הרם ונישא, לשלוש קבוצות: בני הקבוצה האחת רואים אמנם את הבית, אך לא נותנים כלל את דעתם לכך, שיש כאן משהו יוצא דופן. אנשי הקבוצה השנייה מבחינים ומתפעלים מהגובה היוצא מן הכלל, ותו לא. בני הקבוצה השלישית מבחינים, מתפעלים ומיד עושים חשבון ואומרים לעצמם: אם הבית הוא כה גבוה, הרי שבודאי יסודותיו עמוקים ביותר.

על פי משל זה מבאר המגיד מדובנא את דברי הפסוקים (תהלים צב) "מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך. איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת". האיש הנבון, המבין דבר מתוך דבר, עומד ומשתאה לנוכח מעשי הבריאה המופלאים, וכמוכן הוא מתבונן בהנהגת העולם המורכבת כל-כך, ומגיע מיד למסקנה שאם הם כה גדולים ומופלאים, הרי ש"מאד עמקו מחשבותיך". דהיינו, מוכח בעליל שמאחורי כל הדברים האלה עומד עומק מחשבותיו של הבורא יתברך.

איש בער אינו יודע כלל להשקיף ולראות את נפלאות הבריאה והנהגה. "וכסיל", אמנם רואה ומבחין, אך "לא יבין את זאת", הוא אינו משכיל להבין דבר מתוך דבר ולהגיע למסקנה של "מאד עמקו מחשבותיך".

הקריירות שהיא גם הקרי (הטומאה) מטמטמים את הלבבות לתלות הכל במקרה ולא בהשגחה, הם ג' הפירושים של רש"י על "אשר קרן בדרך". עמלק השריש אותם בעולמו, ואנו לוחמים את "מלחמת ה' בעמלק", להוציא רוח עוועים זו מתוכנו ולהכיר ב"עמקו מחשבותיך". להכיר ולדעת ש"הכל בגזירת עליון", כלשונו של הרמב"ן ס"פ בא.

מגילת אסתר מתחילתה ועד סופה, הינה עדות חיה ל"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום". כאשר אנו לומדים את המגילה מתוך מדרשי חז"ל, אנו זוכים להכנס לתוככי מנהרות הקודש הנסתרות מעיני בשר, ולראות עין בעין את עצת ה' המנהלת את העולם וכאשר נמצאים שם, הופכות כל הפרשנויות, הערכות המצב והאשליה כאילו העולם מונהג ע"י "טבע ומנהגו של עולם" (כלשון הרמב"ן הנ"ל), לחוכא ואיטלולא. הכרת נס פורים, מגלה שעולמו מלא ב"מסכות" ו"רעשנים" למיניהם, וכל התנהלות ה"הנהגה הנאורה" של העולם הנראה לעין כל, אינו אלא "פורים שפיל" (=הצגה פורמית) אחד גדול.

נקח לדוגמא שני קטעים קצרים

בהמשך דבריהם (שם) אומרים חז"ל: "א"ר ישמעאל שמונה עשר אלף וחמש מאות הלכו למשתה ואכלו ושתו ונשתכרו". יש להניח, אם כן, שהמורדים במרדכי יצאו מהמשתה שמחים וטובי לב, ובודאי ציינו בסיפוק רב שהתחזית שלהם התאמתה, והשתתפותם במשתה הייתה מוצדקת וכדאית.

אלא שמלה אחת מהמשפט האחרון המצוטט כאן, הושמטה ונוסיף אותה עתה: "ואכלו ושתו ונשתכרו ונתקלקלו". הם בודאי לא ייחסו חשיבות לכך, שמזימת הרשעים להחטיא אותם הצליחה. ומה ש"נתקלקלו", או שלא הורגש על ידם, או שאמרו שבכל זאת היה הכל כדאי כדי להשיג את מה שהשיגו לדעתם. [דבר כזה יכול לקרות לכל אחד מאתנו בקנה מידה גדול או קטן, כאשר ההגיון והשכל משכנעים את האדם להיות מרוצה ממעשיו, גם כאשר "שולם" עבורם מחיר רוחני].

כאן באים חז"ל וטופחים על פני בעלי השכל וההגיון, וחושפים לעינינו את אשר צפו עיני הבדולח של מרדכי. בהמשך ישיר ל"ונתקלקלו" אומרים חז"ל: "מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקב"ה, ואמר לפניו: רבש"ע, עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישין לבבם ואמונתם ממך? אם רצונך אבד אומה זו מהעולם, כי אינם באים בתשובה לפניך... מיד אמר הקב"ה לשטן הבא לי מגילה ואכתוב עליה כליה. באותה שעה הלך השטן והביא לו מגילה וכתב עליה".

יעוין שם במדרש תיאור מפורט מה אירע אז בשמים, כשהכל ניסו להציל את ישראל מכליה. עד שלבסוף רץ אליהו בבהלה אל האבות ואל משה רבינו, ומשה אמר "כלום יש אדם כשר באותו הדור? א"ל: יש, ושמו מרדכי. א"ל לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפילה ואנו מכאן, ונבקש רחמים עליהם לפני הקב"ה. א"ל: רועה נאמן כבר נכתבה איגרת כליה על ישראל. א"ל משה: אם בטיט חתומה תפילה נשמעת, ואם בדם חתומה מה שהיא היא. א"ל: בטיט היא חתומה. א"ל משה רבינו: לך והודיע למרדכי. מיד הלך והודיע למרדכי היהודי, הה"ד 'מרדכי ידע את כל אשר נעשה'".

נשים לב! באותה שעה ממש שאנשי מבט החומר של ההגיון והשכל מרוצים מה"הישגים" שלהם עד מאוד,

מתרחשים בשמים דברים שהם כלל לא מעלים על דעתם. מידת הדין תובעת את שלה, והמציאות האמיתית הינה הפוכה מן הקצה אל הקצה ממה שניתן לראות בעיני בשר ודם כאן בעוה"ז! ובעוד שהם סבורים שדרכו של מרדכי גוררת אותם ל"אסון" לפי תפישתם, כל הפתח להצלה נפתח דווקא על ידו!

להשלמת התמונה האמיתית נציץ בחטף למה שנעשה בשמים בלילה ההוא כשנדדה שנת המלך אחרי שהמן הכין את העץ, אומר המדרש (שם ט, ג): "הלך המן אצל מרדכי ומצאו שהיה יושב בביהמ"ד והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה והיו צועקים וכוכים. ומנה אותם ומצא שם כ"ב אלף תינוקות. השליך עליהם שלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרם, ואמר למחר אהרוג אלה התינוקות תחילה, ואח"כ אתלה את מרדכי והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים, ואומרות להם: בנינו אכלו ושתו קודם שתמותו למחר, ואל תמותו ברעב. מיד היו מניחים ידיהם על ספריהם ונשבעים: בחיי מרדכי רבנו, לא נאכל ולא נשתה אלא מתוך תעניתנו נמות".

"געו כולם בבכיה, עד שעלתה שוועתם למרום. ושמע הקב"ה קול בכייתם כבשתי שעות בלילה. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ועמד מכסא דין וישב בכסא רחמים, ואמר: מה הקול הגדול הזה שאני שומע כגדיים וטלאים? עמד משה רבנו לפני הקב"ה ואמר: (כפי שהבטיח לאליהו הנביא, שאם מרדכי יתחזק בתפילה, גם הוא יבקש רחמים בעדם) רבש"ע, לא גדיים ולא טלאים הם, אלא קטני עמך שהם שרויים בתענית היו ג' ימים וג' לילות. ולמחר רוצה האויב לשחטם כגדיים וטלאים באותה שעה נטל הקב"ה אותן איגרות שגזר עליהם שהיו חתומות בחותם של טיט וקרעם והפיל על אחשוורוש בהלה באותו לילה, הה"ד 'בלילה ההוא'".

זכינו להציץ במרומים ולראות את מבט האמת של התרחשות הענינים, כך גם בשאר חלקי המגילה, מתגלה לנו ההסתר ע"י מגילת אסתר. ומכאן עלינו ללמוד על כל מה שקורה בחיי הכלל והפרט, ובזה נמחה את זכר הקריירות שהביא עמלק לעולם.

הידיעה הזו והשרשתה בהכרה הינה יסוד לשמחת פורים אמיתית. ביום גדול זה נתקע בלבנו את הידיעה שכל מה שקורה בעולם לכלל ולפרט מושג מונחה ומנוהל ע"י בורא העולם. ואין לנו אושר גדול מאשר הידיעה שבכל מקרה ובכל מצב, ידו הגדולה והאוהבת של הקב"ה היא המנהלת אותו. וכך נצא מיום הפורים מחוזקים בעיקר הראשון מ"ג עיקרי אמונה: "אני מאמין באמונה שלמה שהבורא ית"ש בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה עושה ויעשה לכל המעשים".

לתועלת הציבור הננו להביא גליון משנתה של תורה ישן נושן אשר נמצא בגניזה יו"ל לקראת חג הפורים תשכ"ו

משנתה של תורה - מאסף חורני
 יו"ל ע"י בית חורני - כפר חסידים - אר"י
 בענני הלכה ואנחה מתורתם של רבני ובני הכפר שחי'
 המערכת והמנהלה: כפר חסידים קונטרס כנען הדואר מספר:
 ת.ד. 1 טלפון 79658 15248
 מחיר חתימה לשנה - 7 ל"י
 תעודת ציפון ארלר

חג הפורים תשכ"ו שנה שש עשרה ג' גריון קי"ה

ניתן למסור חומר חורני לפירסום בירחון
 ש"צא לאור לקראת חג הפסח העברי"ם
 לצנינו בבתי הכנסת

ברכה לראש משביר
 תורתנו נשבר לראש המועצה סר סלים ארביני דו"ו
 וזו"ו המועצה הדתית סר מרדכי פרקש נ"י
 על שורות הכסופים וקיום הדורות
 ועל חיותם קשובים לצורכי בני הישוב.

גליון זה מוקדש לזכרו של
 מנחם רבי יצחק בלאזנר זצ"ל
 תלמידו של מנחם חנני"ו זצ"ל
 חוננו ע"י גנו חוננו כרימא טישקובסקי ירושלים

נצנינו בבתי הכנסת
 אהבת רעים: דו"ר ישראל פרנקפורט נ"י
 רסקו: דו"ר אריה ינאה נ"י
 שארית הפליטה: דו"ר יעקב ל פרל נ"י
 ישיבת כנסת חזקיהו: דו"ר יחודה טימור נ"י

רבנו המשניח הרב אליהו לופיאן שליט"א אינו לנו שיור רק התורה הזאת

האיומה של עינויי נפש ויסורי הגוף של ילדים עטופי רעב זה ג' ימים לעסוק בעומקן של הלכות מצות העומר!... ומנוחת הנפש כזו אי אפשר שתבוא בשום ענין ואופן אך ורק מתוך גודל וחוזק האמונה בהשי"ת כי "אין עוד מלבדו!" נורא ונפלא הדבר להתבונן בזה בהצטרף כל המעלות יחד באלו הרמים והנשגבים, מעלת הבחירה, ומעלת תלמוד תורה, ומעלת היראה, והאהבה, והדביקות וכו' וכו'. ויסוד הכל היא האמונה הזכה והצרופה בהתבוננות בגדולת השי"ת וזכרון חסדיו, וכמ"ש הר"י בשע"ת (שער ג' סי' כז). מן האזהרות התלויות בלב וכו', הוזהרנו בזה לזכור את השי"ת בכל עת, וחייב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד ההנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה, והצניעות, וקישוט המחשבות, וטכסים המידות, כי זרע הקודש ישיגו כל הנהגה נאווה והמעטירה בעלי' מזכירת השי"ת, כמו שנאמר (ישעי' מח ב) "בד' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל" ע"כ. ולא לחנם אמר להם המן (ראה במד"ר שם) בא קומץ שעורים של מצות העומר שאתם עסקתם בה, ודחה עשרת אלפים ככר זהב שלי וכו' יעו"ש עוד כמה דברים בזה ישמע חכם ויוסיף לקח.

ומובן כמה יאוש ושברון לב תקף את כולם בעת ההיא, ועל אף הכל נתאספו אצל מרדכי הצדיק עשרים ושנים אלף תינוקות של בית רבן וישבו לפניו עם שקים במתניהם רעבים וצמאים, ומה היו עושים - עוסקים בתורה! הרשע משליך עליהם שלשלאות של ברזל ומפקיד עליהם שומרים לאמר למחר הם נהרגים תחלה, ואמותיהן מתחננות להם שיאכלו וישתו, והם נשבעין שלא יטעמו מאומה, ואינם

**מהמושבה בני ברק הגיע פטווראף אשר צילם
 בצלמניתו תלמיד הישיבה כמר אביגדור רוטה נ"י
 לפני שנים מועטות בשנת תשי"ח**

בהצילום נראים רבותנו הרב אליהו לופיאן שליט"א הרב שליט"א וכו' הרב יפה שליט"א כהניכר הישיבה לאחר השיחה

זדים מספריהם אשר לפנייהם.

ולא עוד, אלא כשבא המן עם הלבוש ועם הסוס אצל מרדכי, ונתיירא עד מאד, ואומר להם לתלמידיו רוצו מכאן שלא תכוו בגחלתי אומרים לו הם באשר תמות נמות גם אנחנו ועומדים בתפלה, וכשגומרים תפלתם חוזרים ללימוד התורה ועוסקים בהלכות מצות העומר. ואנו אין לנו אף מושג כל שהוא כמה מנוחת הנפש צריך אדם כדי שיוכל באותה שעה

יכולים אנו ללמוד גודל מעלת ת"ת וחיובה בכל מצב ובכל זמן, וכמה היו אבותינו מהודקים ומחוברים תחת עול התורה, מה שמצאנו במדרש רבה למגלת אסתר, וכך שנו רבותינו שם (פ"ט עה"פ ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה וגו') לאחר שנעשה המן העץ הלך אצל מרדכי ומצאו שהי' יושב בבניהמ"ד והתינוקות יושבים לפניו ושקים במתניהם ועוסקים בתורה והיו צועקים ובוכים ומנה אותם ומצא שם שנים ועשרים אלף תינוקות השליך עליהם שלשלאות של ברזל הפקיד עליהם שומרים ואמר למחר אהרוג אלו התינוקות תחלה ואח"כ אתלה את מרדכי, והיו אמותיהם מביאות להם לחם ומים ואומרות להם בנינו אכלו ושתו קודם שתמותו למחר ואל תמותו ברעב, מיד היו מניחים ידיהם על ספריהם ונשבעים בחיי מרדכי רבינו לא נאכל ולא נשתה אלא מתוך תענית נמות, געו כולם בבכי' עד שעלתה שועתם למרום וכו' וכו'.

ועוד אחז"ל להלן שם (פ"י) עה"פ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, הלך לו אצל מרדכי כיון שהגידו למרדכי שהוא בא נתיירא עד מאד והי' יושב ותלמידיו לפניו אמר להם לתלמידיו בני רוצו והבדלו מכאן שלא תכוו בגחלתי שהרי המן הרשע בא להרגני, אמרו אם תמות נמות עמך, אמר להם א"כ נעמוד בתפלה וניפטר מתוך התפלה, וחסלין צלותהון יתבון ועסקין בהלכות מצות העומר, שהרי אותו היום ט"ז בניסן הי' ובאותו היום היו מקריבין עומר בזמן שביהמ"ק קיים וכו' ע"ש.

מעתה צא וראה עד היכן הגיעה קבלת עול תורה אצל אבותינו אף בעת גזרת שמד, שבאותן הימים שהיו שרויים בתענית ג' ימים על גזירת הכליה ממש ר"ל,

*תודתנו להרב משה מיכאל צורן הי"ו בוגר הישיבה על מסירת התמונה הנ"ל.

מרן ראש הישיבה הרב נח שימנוביץ זצוק"ל

פורים סיבה לקבלת התורה*

הרב יוסף גראטש שליט"א

העם ההולכים

בחשך ראו אור גדול

חז"ל אומרים כל המועדות עתידים ליבטל פורים אינו בטל, ובביאור דברי חז"ל אלו ראיתי בתוך מאמר נפלא של ר' יצחק הוטנר שליט"א ומאז אינו מש ממני, ונדמה לי שזה מפתח לכל ענין פורים.

הוא מסביר זאת במשל, אדם נקלע ליער עבות והוא צריך לעבור. ביער חשוך צמרות העצים מסתירות את אור השמש ויש כל מיני מכשולים, בורות, נחשים ועוד חיות טורפות שצריך לברוח מהן, איך יסתדר וישרוד בחושך. מוציא מכיסו פנס וכך מאיר לעצמו את הדרך ואת כל הסובב, עובר את היער, מכבה את הפנס וממשיך בדרכו. אמנם אדם אחר שאין לו פנס, נאלץ להסתגל לחושך, ללמוד להבחין בין ענף עבות לנחש ענק, בין קול ציפור ליללת חיה טרף וכו' וכו', וכך לאט לאט הוא עובר את היער עד שמגיע בשלום למקום מבטחים מחוץ ליער, מקום שהשמש והאור שולטים שם.

שניהם ניצלו, ושניהם ממשיכים לדרכם, ההבדל ביניהם הוא שהראשון כיבה את הפנס וממשיך בדרכו ולא נשאר לו מאומה מכל ההתמודדות והחרדה, אבל השני כאשר יצא מהיער, קנה קנין נצח של תכונות חשובות לדעת להסתדר בחושך, להאזין ולהבחין, לשרוד ולעבור.

ביציאת מצרים היתה לנו אור התגלות ה' בניסים גלויים, ולעתיד לבוא יאיר ה' לנו באור יקרות לאין ערוך, עד שפנס של ניסי יציאת מצרים יהיה פנס קטן וחלש עוצמה. ואילו בפורים התגלה לנו ה' בהסתר ובסתר, ותכונה זו להכיר את ה' גם בהסתר פנים נשארה לנו לנצח ולא תתבטל, כי אינה תלויה באור ניסי ה' הגלויים.

פורים זה הזמן המחזק אותנו לחוש את קרבת ה' גם בעת אשר החושך מכסה ארץ, וכבר עתה להרגיש מעין נבואת ישעיהו "והיה לך ה' לאור עולם".

ניתן לרכוש את הספר החדש

שיאיר לך את השבת

"שמירת שבת כהלכתה"

היו"ל ע"י הרב יהושע נויברט ירושלים

מחיר מיוחד לרגל החוצאה 20 לא"י

ואשר על כן נ"ל, דשני ענינים המה, המחלוקת בגמ' היא, מה גרם ליתרו להתעורר ולהתגייס, ובזה נחלקו איזה נס גדול השפיע עליו, חד סבר הנס שיהושע החליש את עמלק, וחד סבר קריעת ים סוף שודאי נס גדול היה, ואידך סבר מתן תורה, אך רש"י בא לבאר את ההבנה והעמקות של יתרו, מה חזק בנפשו עד כדי לעשות מעשה, לעזוב הכל ולהתגייס. ונבאר הדברים, יתרו ראה שהנה כולם ראו את קריעת ים סוף, גם הפלשתים, ואף הכריזו "ה' איש מלחמה" ו"חיל אחז יושבי פלשת", אך האם זה גרם להם להשתנות, הלא לאחר מכן יצא עמלק להלחם ברפידים. [כי הם הבינו שה' יברך את עמו בשלום, ולא אותם]. יתרו הבין שמלראות ניסים אי אפשר להשתנות. אם לא עוזבים את הכל, היינו אפילו את כל הגדולה והכבוד שהיו לו, ולא באים להתגייס וללמוד תורה, יוצא מזה שיכולים אפילו לדעת מקריעת ים סוף ובסוף להישאר עמלק. זאת אומרת אם שומעים מאורע כזה ולא מתהפכים נעשים עמלק. לכן בא ונתגייס והחליט לעזוב את כל הגדולה והכבוד שיש לו בכדי שלא לצאת עמלק.

וזה מה שכתוב בילקוט "עלמות אהבוך" אומות העולם באין ומתגייסים, מי היה זה יתרו, מתן תורה שמע ובא, מה כתוב למעלה מן העניין מפלתו של עמלק ומיד וישמע יתרו, זש"ה "לץ תכה ופתי יערים" - לץ תכה, זה עמלק. "ופתי יערים", זה יתרו. נמצינו למדים שאף שרואים ניסים גדולים עד למאוד, אם לא תופסים ומקבלים שוב את התורה אפשר לצאת עמלק, ולכן הדר קבלוה מאהבת הנס.

***תודתנו לרבנית חנה תחי' - אם הישיבה וברכותינו לה, המשיכי ושאי מאתנו רוב נחת עוד רבות בשנים.**

שהשמחה נמצונם

* ברכות לראש הישיבה מורנו דאתרא הרב שליט"א על אירועי בתו עם הבה"ח דוד יצחק מן בכיר ישיבת פוניבז' בנו של הגאון רבי מרדכי לייב מן שליט"א ראש ומייסד ישיבת בית יוסף - נובהרדוק בא"י. יזכו לבנות בית נאמן בישראל ולהעמיד דורות ישרים מבורכים.

* ברכת מזל טוב למכובדנו נציג הועד הר"ר יצחק אדלר נ"י לרגל הולדת בנו הי"ו - יזכה הרך הנולד לגדול לתורה לחופה ומעש"ט. הברית תתקיים ביום ב' - שושן פורים בהיכל הישיבה.

* ברכה כפולה לידיד הישיבה וידיד מקומנו הר"ר שלמה מישקובסקי הי"ו עם היכנס בנו נחום נ"י לעול תורה ומצוה.

* ברכת מזל טוב להרב מזכה הרבים יהודה מלמד נ"י לרגל הולדת בתו חנה תחי'.

* יבורך הבה"ח והמופלג יעקב ישראל בייפוס נ"י לרגל אירועיו עם בת המוהל המפואר למשפחת פלורסהים דחיפה.

לתועלת הציבור הננו להביא גליון משנתה של תורה ישן נושן אשר נמצא בגניזה יו"ל לקראת חג הפורים תשכ"ו

מורנו הרב רפאל אליהו אליעזר משקונסקי שליט"א

~ ראש הישינה ~

שתשרה שכינה כמעשה ידיכם*

נועם וכו', עכ"ל.

ויש לעיין בלשון התוספתא, 'ושרתה שכינה על מעשה ידיכם', הלא משה רבינו בירך שהשכינה תשרה במקדש ומאי שייטיה כאן מעשה ידיהם. אמנם הן הן הדברים, דאמת המקדש קדוש גם ללא מעשה ידיהם של ישראל, וכמו שמצינו באברהם אבינו "המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", וכן במשה רבינו "של נעליך מעל רגליך וכו' אדמת קודש היא", אבל משה רבינו רצה שבקיום מעשה ידיהם בבנין המשכן תשרה הברכה, וברכתו של משה היא שתשרה שכינה במעשה ידיכם דייקא.

ובזה יובן שפיר דברי המדרש (שמו"ר נא, ג') "המשכן משכן", אמר רבי שמואל בר מרתא שנתמשכן שני פעמים על ידיהם. זהו שאנשי כנסת הגדולה אומרים על הפסוק "חבול חבולו בך ולא שמרנו את המצווה ואת החוקים ואת המשפטים", מהו חבול

מצינו בחז"ל (מנחות סה' ע"א) משה אוהב ישראל היה, דהיינו שמשה רבינו חפץ בטובתם של כלל ישראל בכל נפשו, ואעפ"כ נמנע מלברכם עד שראה שהנכם מקיימים את דבר ה', וכמו שכתוב "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציוה ה' כן עשו, ויברך אותם משה" מבואר מכאן, כי הגם שמשה חפץ בטובתם, אין הברכה חלה על האדם בגלל עצם הברכה, אלא צריך שמעשיו יצדיקו את הברכה, ואז המעשה מצווה בעצמו הוא סיבה שתנוח הברכה על ראשו.

מצינו בתוספתא מנחות (פ"ז ה"ג) וז"ל, וירא משה וגו' ויברך אותם משה. ומה היה שבירכם, אמר להם: שתשרה שכינה על מעשה ידיכם. רבי מאיר אומר כך בירכם, ה' אלוהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים, אמר להם: כשם שנתעסקתם במלאכת המשכן ושרתה שכינה על מעשה ידיכם, כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה על מעשה ידיכם, והם אומרים ויהי

חובלנו לד', הרי שנתמשכן שני פעמים, ואין חבול אלא משכן וכו'". ויש לדקדק בלשון המדרש שלמד מהפסוקים של המשכן, על שנתמשכן שני פעמים, הלא בית המקדש נחרב ולא המשכן. ולדברינו מיושב היטב, דאכן המקדש עצמו בקדושתו עומד, גם לאחר חורבנו, וכן לאחר שישאל גלו', ומה שנחבר במקדש, זהו קיום מעשה ידיהם של ישראל, שהפסיקה השכינה לשרות במעשה ידיהם. ברכת משה בהקמת המשכן, שתשרה השכינה במעשה ידיהם פסקה וחזרה.

נמצינו למדים שמעשיו של האדם הם הגורמים הישרים, שהן הברכה והן הקללה יבואו על האדם. כשיעשה ציווי הבורא יקבל ברכתו, וחי' להיפך. כי כאשר חי' עוברים על רצונו נלקחים הכלים שבהם שורה השכינה במעשה ידיהם. ואף כאשר יש את כל הסיבות, קדושת המקום, אהבת משה רבינו לישראל, מכל מקום ללא התעוררות האדם ופעולותיו אינו יכול לקבל הטובה.

* בעסקנו בקריאת פרשיות המשכן הננו להביא דברים אשר שמענו מהרב שליט"א בהזדמנויות שונות, תודה לאחיינו הבחור א. י. מישקובסקי, חיפה.

החתן הבחור המופלג נמר דוד יצחק מן נ"ו - ישיבת פונבז' נני נוק

ותשא חז וחמד לפניו

מעודי תמהתי על מחברי חיבורים ובעלי פירושים המרבים להקשות לפלפל ולתלות הררי תילים בדברי המן אל אחשוורוש, ודבריו אל סריסיו, ודבריהם אל וסתי, ודברי שאר גויי הארץ; ומה לנו בדברים התפלים ומבוטלים לכאורה, האם יתווסף לנו משהו בביאורי מחשבותיהם ומעשיהם של אותם נבלים. אתמהה.

אכן, חס ושלום לומר כן, כי מאחר והדברים נכללו בכלל כתבי הקודש, הרי ביאור מעשיהם הוא ביאור במקרא ובכוונת התורה הבאה למלמדנו מעשים אלו, ולא חי' ביאור בדבריהם המרוקנים.

וראיה ברורה לכך. הלא אמר אברהם לאליעזר עבדו שלא ייתן לו את בנו לבתו מאחר והוא ארור, ואין ארור מתדבק בברוך. הרי לאחר מכן נהפך לברוך, כאשר נאמר לו "בא ברוך ה'". והלא דבר הוא, וכי מאחר ולבן הרשע קרא לאליעזר 'ברוך' - נעשה הוא מבורך בכך, וכי כוחו של לבן הרשע גדול מאברהם?!

הרי שאם נכתב הדבר בתורה, אין זה כלל מדברי לבן, אלא דברי התורה, והתורה היא זו שהפכתו מארור לברוך בספור על לבן.

* * *

"ותיטב הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו" (ב, ט). הרי לנו שנשאה חסד.

"ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל רואיה" (ב, טו). הרי נשאה חן.

"ויהאב המלך את אסתר מכל הנשים, ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת וסתי" (ב, יז). הרי חן וחסד אמור.

הדבר זקוק לביאור חילוקיהם, מפני מה נאמר בתחילה על חנה בלבד, ולאחר מכן חסדה לבד, ולבסוף חן וחסד יחדיו.

הנה על האמור בפסוק "מכל הנשים" ביאר רש"י: הבעולות, שאף נשים בעולות קבץ. והדבר תמוה, הלא אך קודם לכן נאמר: "ויפקד המלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו את כל נערה בתולה טובת מראה". הרי שרק הבתולות בכלל, ומפני מה קיבצו אף נשואות.

וכן, מפני מה מתייחסת אהבתו לכל הנשים דווקא, ונשיאת חן וחסד אל מול כל הבתולות דווקא.

בכדי לבאר את הדבר שומה עלינו לברר עניינו של "חן". מוחלט ומוסכם על הכל שיופי חן הם שני דברים נפרדים, כי אם לא כן, מפני מה נאמר הוא כמעלה מיוחדת. ועוד, דעה ישנה בגמרא שאסתר ירקרקת הייתה, ובכל אופן היה חנה משוך על הכל, הרי שלמרות שאין בה יופי - יש בה חן.

ביאור הדבר כך הוא: יופי בכללו הוא נוי חיצוני, ואף ייתכן לימשך אחר צורה ויופי זה, אבל חביבות אמיתית אין בה. חן לעומת זאת - היא פסגת החביבות, היא מולידה אהבה מיוחדת הנובעת דווקא לא ממראה ומעטפת

כדאי הוא לטרוח בעבורו. ולמרות זאת נאמר שנעשה לה נס ונשאה אסתר חן בעיני כל רואיה, ראו בה כולם את חשיבותה הפנימית, והשכילו שאי התקשטותה לא נבע מזלזול אלא מייחור העמל לחפות על דבר שאיננו - יען הדבר ישנו, היא נאה בעצמה ואינה צריכה לעזרים להבליט את חשיבותה.

לאחר כל זאת "ויהאב המלך את אסתר מכל הנשים, ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, וישם כתר מלכות בראשה וימליכה תחת וסתי".

אהבתו מתייחסת מכל הנשים, יען אשה מחפש הוא לישא וביחס אהבת איש את אשה, אותה אהב יותר מכולן. אך אין בכך די בכדי לעשותה למלכה, כאמור, כי אין היופי מולך, לכן נאמר עוד ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות, שבלט בה חשיבותה וחסד שרוצים לגמול עמה - אף מכל הבתולות, המעולות שבנשים אותם רצה המלך - וימליכה תחת וסתי.

ואף לפירוש רש"י שאף בעולות היו בכלל, י"ל שהעביר המלך את כולם לפניו, אך מפני שמלך אסור בכלי שהשתמש בו הדיוט, ולכן אשה שהייתה קודם נשואה לאדם אחר לא תוכל למלך, אבל יכול המלך לאוהבה. ועל כך נאמר שאהב המלך את אסתר מכל הנשים, ונשאה חן וחסד לפניו - שהיא סיבת המלוכה - מכל הבתולות - שאף הן מוכשרות למלוכה.

נשכיל אנו, ש"המלך" הוא מלכו של עולם, ואין הוא שות לבו להמליך כי אם אדם הפועל מן התוך והפנים, ואדם יראה לעיניים והוא יראה ללבב. בתפילה שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם.

לאחר מכן כתוב רק חן, בעבור שכאשר באה אל המלך לא קישטה עצמה ככל הנשים והסירה מעליה כל קישוטי כבוד. דבר כשלעצמו חמור מאד, יען התנהגות זאת מבטאת זלזול בכבוד המלך, כביכול אין הוא חשוב בעיני, ולא

מז המים משיתיהו / מעשה

המז הזקן / שו

הבחור החשוב ז. ק. נסע בפורים לחיפה באוטומוביל מספר 72, ושימח את לב הנוסעים כאשר שר את השיר אשר חובר אשתקד ע"י שני חברי חדר (נ.ד. וי.ב.) מהצריף התחתון. ולמי שאינו זוכר את מילות השיר (אשר חובר לפי הלחן הידוע לכל, מהשיר אשר מילות השיר הזה במקביל לו והוא ידוע ליודעי ס"ש), הרי הוא לפנים:

בעיר שושן חי, המן הזקן / להרוג את כל היהודים תכנן / כסף אסף לו, שנה אחר שנה / את לב אחשורוש בזה קנה

כמה ככר אסף? כל אחד יודע / לא חצי ככר, גם לא פי מאה / אף לא מאה ככר ולא מאתיים / גם לא חמש אלף, אלא כפליים

טוב לו להמן טוב / הוא יצא שמח ולב טוב

יום אחד בלילה המלך לא ישן / ציוה להביא לפניו את המן / אמר לו: מהר, לדקק את הסוס / ותרכיב עליו את מרדכי בלי היסוס

למה? שאל המן, אמר לו: ככה! / "ככה יעשה לאיש" בשוק תפצק / פני המן חפו עד בוש / שפכו לו פח זבל על הראש.

בעיר שושן חי המן הזקן / עץ גובה חמישים אמה תיקן / מרדכי ביקש לתלות עליו / בסוף תלו אותו ואת בניו.

את מי תלו ראשון? את פרשנדתא / ומי נתלה שני? דלפון ואספתא / ומי הבא בתור? אדליא ופורתא / ומי האחרון? כמובן ויזתא

כל היהודים ברחוב / שרו אז שושנת יעקב

ארגון תורתך

שעשועי

חקן לעידוד כחיתת חז"ל

ברצוננו לחצוץ לאור קובץ וכו

דברי תורה חנוט ומחשבה

מבני מקומנו שיחיו

לע"נ ב' מגדולי חדר שמשלקו מעמנו

בשנה החולפת

הנאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל ר"י מיר ירושלים

הנאון רבי דב נעריש ווינפערד זצ"ל נאנ"ד מ'שינין

ניתן למסור אצל נציגנו מבתי הכנסיות עד חג השבועות

ובכי ונהי ומספד, ולמדו מדרכיו וסתמו הגולל ונאמרו הקדישים כמהגנו, וילכו לסעודת הבראה, כל זה בתוך הגשם הגדול, ויהי קולות וברקים וטרפד גדול ולא היה המראה נכון.

משבאתי, אנוכי הקטן אחר זמן יום או יומיים, קראני ממלא מקומי הנ"ל ויספר לי כל המעשה ההוא וביקש להראותני מקום הקבר אשר חפרו בתחילה, והיה מספר לי כל המעשה אשר לא יכלו השמינו וכי מן המים משיתיהו החלטה שהוחלטה במעמד הועד שביקשו להם מקום אחר, אז העלני למעלה אל מקום הקבורה אשר היה בסוף ופתאום - נעתקה לשוננו!

הקבר אשר נחפר בין שתי מצבות בדוקק ובזריזות גדול, נכרה סמוך וצמוד לקבר אבי הנפטר ז"ל "יבוא בן אצל אביו". מה נורא המראה אין זה אלא כי אצבע אלוקים היא! בגלל אבות תושע בנימ. ת.נ.צ.ב.ה. כזה היה המעשה שסיפר הרב מליניק נ"י והיו מסיחים בו הכל, ומתפרסם בזה בעז"ה בנדבת יקירי ייהיו כולם ברוכים לה' בכתב העת דידן.

עוד מצוות לזיה התקיימה ביום ההוא ע"י ממלא מקומו של הרב מליניק ועימה מעשה דומה על מלא מקומו שביקש לכתוב קבר באותו הזמן בשרה דומה, וגם שם היו המים ממלאים וכו' וכו' ולא יכלו לחפור וגם שם נתישבו חברי הועד וכו' וכו' לאמור ומן המים משיתיהו את ההחלטה, ויחתמו החברים על הסכמה לקבור את הנפטרת ע"ה במקום אחר וימצאו מקום אחר ויקברוה שמה והסכימו כולם ויאמרו קדיש.

וכך סיפר הרב מליניק: הנה משהגתי ספרתי לנות ביתי תחי' והיא אמרה לי כי יש לה לומר לי דבר וסיכמנו שהוא לצורך, וגילתה את אוזני כי הנפטרת ע"ה היתה במריבה גדולה עם שכנתה הגב' מוכרת-בדים שלא היתה מן העליה השניה, והיו מצעקות תדיר, ואף פעם אחת היו מגזרים הכבסים אחת לחברתה.

והנה הלכתי, ומשבדקתי מצאתי נורא, כי בקשו לקברה סמוך לחברתה ואך מן המים משיתיהו החלטה במעמד חברי הועד לקברה אצל שדרה אחרת, שתהיה אצל רעותה הטובה ממנה, ולא נקברו המריבות יחדיו בלתי אם נועדו כדבר הלכה.

כהנה וכהנה היו המעשים לשבוע שחל בו פורים לשנה זו תשכ"ו, תכלה שנה ומעשיה, תחל שנה וסיפוריה, ומשפטי ה' אמת.

"ביום ג' לשבוע העבר הייתי צריך לסור וליתן פעמי אל דרך רחוקה, עד עיר הרחוקה לשם איזה ענין נצרך בדרך מיידית, והיה מר ר. שביקשתי אצלו שימלא מקומי אם יאירע רח"ל פורענות או שמא זקן ושבע ימים ותהי' המצוה של הח"ק. והנה ביום זה הלך לבית עולמו א' מידידנו והוא צעיר לימים, ובאותו יום ארובות השמים נפתחו וירדו גשמים הרבה. וכשהחבר ר. כרה הקבר, ויהיו מים רבים עלי שלולית מציפים אותו, ויותר מכך את הקבר הנחפר מכל הצדדין ממש, עד שנראה

פרטוגראף של נאון ירושלים הרב יחזקאל אברמסקי שליט"א עם רכני המשנה הרב אליהו יופיאז שליט"א כשביילי הישיבה

היה בבלתי ניתן לקיים מצוות קבורה כהלכתה בקבר זה. אמנם זה היה הקבר הנמצא נכון, אבל מן המים משיתיהו להחלטה שלא יחא זה הקבר.

תכנסו נציגי הועד ואמרו: לא יחא כאן הקבר. וחתמו את הפתק הזה בבלתי יחא הקבר במקום המוחלט מתחילה ומינו את עוסק בצ"צ באמונה הר"ר ש. לחפש מקום האחר נכון לזמן זה.

ויהי כמחפש, ויהי עולה בהר לבקש מקום אשר אין המים מתקבצים יען כי מטה לא היה מקום אשר אין המים זורמים אליו, ואמנם אין מנהגנו עתה כי אם לקבור בחלק למטה, אך הוראת שעה היתה לחפש למעלה מקום נחמד בו אפשר יהיה לכתוב קבר ישראל מהודר בבלתי יבואו שמה מים וסימנך: מקום קבר אין מים.

לאחר זמן ובעזרת ה' בגיבורים מצאו מקום אשר אין המים מהלכים כמותו, ויחפרו שם מהר קבר אחר, אז שמחו שמחה גדולה מאוד שהספיקו לכתוב הקבר לפני זמן הנקבע ובלתי יעכב חלילה. וכבוד המת על מקומו כראוי, ויקימו הלויה וכבוד גדול עשו לו במותו

אורחות הכפר ודרכיה לבשו חג. הגאון האדיר דירושלים ת"ו הודיע על בואו למקומו כמידי שנה לקראת ימי הפורים, וכלל התושבים הנכבדים יחי' נרתמו להכין הדברים הנצרכים לקראת יום הגיעו.

ר' שרגא הרומני, אשר ממונה ע"י ההכללה על ניקיון הדרכים קיבל כלים חדשים ועבודתו הוכפלה במשנה מרץ, הדרכים נוקו כהוגן, מאורות נתקנו ושולטים גדולים נתלו ברוך הבא בשם ה' והעיר כולה היו מדברים בזה והיתה הרבה התרגשות. יודעי דבר גם אמרו שהגאון הנז' מכהן פאר לנשיא ועד הישיבות דא"י, וגם זאת אמרו, שהוא בא לכאן הודות לביקור אצל אחותו ובעלה הלא הוא השוחט דכאן נ"י. ומעת שהגאון הלא הוא רבי יחזקאל אברמסקי שליט"א דירושלים הודיע על בואו, אנשי הועד נרתמו כאחד להכין ההכנות הנצרכות לקראת בואו, ומשוררים פתחו שערם ויבואו גוי צדיק וכו', תרוממנה קרנות צדיק וכו', והיו מביאים מנות לקראתו.

בהגיע היום הנכבד ופעמי צעדי של הגאון שליט"א החלו והותירו רועם אצל החול אשר בכניסה החל מן התחנה עלה יעלה במעלה ההר, פניו נשואות אל הישיה"ק לקראת תפילת המנחה. כשלאחר מכן התלווה הגאון דירושלים למוריניו ר' אליה לאפא"ל לצריפו הסמוך ונראה להיכל הישיה"ק (ראה תמונה).

בקרב כל שכבות התושבים דכאן עוררה הפגישה בין שני הענקים התעוררות רבה, המראה היה מחזה עליון, כשעמדו שני הגדולים והיו מדברים ביניהם שיחת ת"ח כשאוזני הצעירים הסובבים אותם כרויות לשמוע את הדברים ודברי ת"ח צריכים תלמוד.

במהלך הביקור, מעת שדיברו בנושא ההשגחה העליונה, סיפר ראש ח"ק דכאן הר"ר אברהם מליניק נ"י ב' מעשים, ואמר כי אמת ראוי לפרסמם ברבים ע"ג כתב העת "משנתה של תורה" אשר מודפס במקומו בבית הדפוס דהאחים שטרס

ה"ו בסיוע נדיבי עם ובעלי עושר לבב, למען יקדשו שם שמים ויראו נפלאות ה'.

סופר הירחון אשר נכח במקום וגליונותיו בידו, הסכית לב' הסיפורים ורשםם עלי גיליון למען יחזקו לימים רבים, וכך היו ב' המעשים כפי שסיפרם הרב הנ"ל אשר ידיו רב לו בחדס של אמת. אלו ב' מעשים שהיו ממש, ומעשים שהיו כפי שאמרם כן היו בחילופי גרסאות:

בגמ' ממסכת מגילה דף יב. שאלו תלמידיו את רבי שמעון בן יוחאי מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו אמרו לו אמור אתה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם לא עשו אלא לפנים אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים והיינו דכתיב { איכה ג' } כי לא ענה מלבו. ע"כ.

והנה הדברים תמוהים מה חטא הוא מה שנהנו מסעודתו של אותו רשע, עד כדי חיוב כליה, וגם ר' שמעון בר יוחאי לא חלק שזהו חטא המצדיק כליה רק הק' דאופן שבשושן יהרגו ולא כלל ישראל. וידועים דברי הגר"א דבאמת היו שני חטאים והיו צריכים בני שושן תיקון מיוחד על חטא זה שנהנו מסעודתו של אותו רשע. וצ"ב מהו החטא.

וע"ע במדרש רבה פרשה ז' ... מיד עמד שטן והלשין עליהם לפני הקב"ה ואמר לפניו רבונו של עולם עד מתי תדבק באומה זו שהם מפרישין לבבם ואמונתם ממך אם רצונך אבד אומה זו מן העולם כי אינם באים בתשובה לפניך אמר הקדוש ברוך הוא תורה מה תהא עליה אמר לפניו רבש"ע תסתפק בעליונים וגם השוה דעתו למחות את ישראל. ע"כ. והדברים מבהילים דעל ההשתתפות בסעודקטרוג השטן מפרישים לבבם וכו' ואינם באים בתשובה, והקב"ה הסכים לכך - אתמהא! [ומשמעות המדרש דזה היה חטאם של כלל ישראל - וצ"ע].

והנה יעו"י בגמ' מגילה יא: מהו המשתה שנעשה בשנת שלש למלכו - דהיה ידוע להם נבאת ישעיהו דלשבעים שנה יגאלו בניי. ובלשאצר מנה השבעים למלכות בבל, וכיון שעברו שבעים שנה... אמר - השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו ... וכתבי בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא. [בו בלילה נהרג המלך בלשאצר]. אמר [אחשורוש] - איהו מיטעא טעי, אנא חשיבנא ולא טעינא. ... כיון דחזי דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר: השתא ודאי תו לא מיפרקי, אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו, ע"כ.

והנראה בביאור דברי חז"ל דמאז ימות עולם ידעו כל אומות העולם שהקב"ה בחר בעם ישראל, רק טענה בפיהם כמו שטען אותו המין לר' יהושע בן חנניא - אחוי ליה ההוא מינא - עמא דאדרינהו מריה לאפיה מיניה. [חגיגה דף ה'] - דהיינו למרות אהבתם אבל לאחר שחטאו עזבם. וא"כ גם בלשאצר ואחשורוש ידעו מאהבת הקב"ה לעם ישראל אך סברו שהקב"ה עזבם. אך מכיוון שהייתה נבואה שלשבעים שנה הקב"ה יגאלם, סברו המתין ולראות האם הקב"ה יחפוץ בעם ישראל שנית או לאו. וכיוון שראו לפי הטעות שבחשבונם. שלא נגאלו לסוף שבעים הבינו שעזב הקב"ה את עם ישראל.

משנת הזמן
פרפראות ודרושים
מפניני הזמן

בעניני פורים ועמלק | הרה"ג רבי צבי סתיו

ויכלו להוציא כלי המקדש וללבוש בגדי הכה"ג, לסמל כי אין לעם ישראל יותר שייכות לקב"ה. וא"כ כביכול כשאחשורוש מזמין גם את היהודים למשתה אומר הוא להם בזה - הרי עברו שבעים שנה ולא נגאלתם עזב ה' אתכם - ברוך בואכם למשפחת כל העמים - בואו ותשמחו עמנו כחלק מכל העמים.

ומעתה מובן דנהי שיתכן שמבחינה של דרכי שלום צריכים להשתתף עם האומות, אבל אפשר ליהנות מכזו סעודה, המציינת את סיום הברית עם הקב"ה!!

ע' בספורנו בפרשת כי תשא על הפס' שמשה רבנו יורד מהר סיני ושני לוחות הברית בידו - (יט) וַיִּהְיֶה כַּאֲשֶׁר קִרַּפְ אֶל-

הַמִּצְחָה וַיֵּרָא אֶת־הַשָּׁגֶל וּמַחֲלַת וַיִּחַר־אַף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַף מִיָּדוֹ מִיָּדָיו אֶת־ הַלִּלְתָּ וַיִּשְׁפֹּר אֹתָם תַּחַת הַקֶּהָר: וכתב הספורנו - כשראה שהיו שמחים בקלוקל שעשו, כענין כי רעתכי אז תעלוזי (ירמיהו יא, טו) ובזה התקצף ונאש שיוכל לתקון המעוות באופן שיחזרו לתמונתם והיו ראויים לאותן הלוחות: יוצא שהשמחה וההנאה מסמלת את עומק החטא בלב, דמה שעשו עגל כי סברו זה משה האיש לא ידענו מה היה לו. אבל לשמוח במציאות חדשה זו!

זהו מה שאמרו במדרש מפרישים לבבם ואמונתם ממך - שהרי שמחים במציאות שכביכול עזב ה' אותם. ואינם שבים בתשובה לפניך - כמו שמשה נואש שישבו לתמונתם.

יינה של תורה

פנים ופנינים דרושים וחיידושים
מכרמם של דורשי רשומות

קנייבסקי שליט"א ב"טעמא דקרא" - שדרשו זאת מן הלשון "ויהי אומן", והלא אין ויהי אלא לשון צרה, ואיזו צרה היתה שם? אלא, מכאן שהיה מרדכי צריך אשה אומנת, ולא מצא, וממה שנאמר "ויהי אומן" - משמע הוא עצמו, ומאכן שנעשה לו נס והניקה בעצמו!

שמירת שבת כהלכתה
"ואת שבע הנערות הראיות לתת להן מציאת הפת"ל" (ב, ט)
יש לתמוה, מדוע נזקקה אסתר לשבע נערות לדעת מתי יחול יום השבת, הלא בגמרא (מגילה יד.) נמנית אסתר בין שבע נביאות שקמו לעם ישראל, ובוודאי יכלה לדעת אימתי תחול השבת?

כותב הגאון רבי יונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"א ל"ד), הן אסתר הסתירה בכל כוחה את עובדת היותה יהודייה, ועל כן חששה אסתר שאם תשרת אותה נערה אחת מספר ימים, עלולה היא להבחין שמדי פעם ישנו יום מסוים שבו אסתר שובתת מכל מלאכה, בניגוד לימים אחרים שבהם עשתה מלאכה, ובעקבות זאת סודרה יתגלה.

לכן בחרה אסתר שבע נערות, אחת לכל יום, כך שאותן הנערות ששירתו אותה בימי החול מעולם לא ראו אותה שובתת ממלאכה, ואילו הנערה ששירתה אותה ביום השבת, מעולם לא הבחינה בהתנהגות שונה מצד אסתר בין יום אחד למשנהו, שהרי מעולם לא ראתה את אסתר עוסקת במלאכה כל שהיא.

לפי זה, אין כוונת הגמרא שעל ידי שבע הנערות ידעה אסתר מתי יחול יום השבת, אלא הכוונה היא, שעל ידי אותן נערות יכלה אסתר לשמור את השבת.

שמוכן לפורענות.
עוד כתב החיד"א (בספרו "נחל אשכול") כתוב בספר "מנות הלוי": כל גדלותו של המן לא היתה רק שבעים יום, ומאז שגדלו עד שנתלה על העץ עברו שבעים ימים בלבד!
וזה רמוז כאן בשמו. "ממוכן" - כן' גימטריא שבעים. כי מום עובר אחר שבעים יום, וזהו "מום" - כן'.

עוד כתב בספר "מנות הלוי" בשם ספר "שערי בינה" מהר"ר אליעזר מגרמזיא זצ"ל, "כי כן צוה לו המלך, לא עמדה לו גדלותו של המן כי אם שבעים יום. כן" - בגימטריא שבעים.

תמונתה של המלכה
"וישם פתח מלכות בראשה ויפליה תחת ושתי" (א, יז)
הוספת המליכה "תחת ושתי" הוספת המליכה תמונת אסתר, צריכים ביאור, והרי מובן שאסתר המלכה נתמנתה למלכה במקום קודמתה ושתי?

מפרש התרגום: עד שבחר אחשורוש את אסתר למלכה, היתה תלויה בחדרו תמונתה של ושתי, ולאחר שבחר את אסתר למלכה נתלתה תמונת אסתר, והוסרה תמונתה של ושתי, והתיבות "תחת ושתי" מתפרשות 'במקומה של ושתי', והרמז הוא על התמונה שהוסרה.
ויהי אומן
"ויהי אמן את הדפסה היא אסתר" (ב, ז)
במדרש (בראשית רבה, פרשה ל') אנו מוצאים דבר פלא: חזר סדרדי על כל המניקות ולא מצא לאסתר מניקה, ועצשה לו נס והניקה.

מנין למד המדרש זאת?
ואפשר - כותב מרן רבי חיים

וע"כ בא התיקון ע"י אסתר ומה שצמו בפרט בני שושן ג' ימים לילה וליום והדברים ידועים, ונראה להוסיף נקודה קטנה מורנו הגה"צ הרב ברעוודא זצ"ל - אשר הרבה שתינו ממימיו, אבל בפרט הכרת הטוב שאנו חייבים לו זה ימי הפורים אשר ממש האיר את עינינו בסתרי המגילה. והאריך בתיקון שעליו ממונה אסתר והוא לתקן את חטא "הנהגו" בכך שהיא נמצאת בבית המלך והכל עומד לרשותה ולא די שאינה נהנית מכל זה אלא כדברי הגר"א בביאור דברי חז"ל אסתר ירקרוקת הייתה - שזה בא לה מהסבל שסבלה בבית אחשורוש שנפזה סולדת מכל זה, וכידוע.

והנה הצטיינו לזכור מעשה עמלק - וכתב הרמב"ם ספר המצוות המצוה הקפ"ט היא שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק מהקדימו להרע לנו ושנאמר זה בכל עת ועת ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו ונזרו העם לשנוא אותו עד שלא תשכח המצוה ולא תחלש שנאתו ותחסר מן הנפשות עם אורך הזמן. ע"ש כל דבריו הקדושים.

מבואר שלא מספיק להשמיד את עמלק צריך לשנוא אותו. כלשון הסמ"ג עברתו שמורה נצח. וביאור הדבר כיוון שעמלק הוא שורש הרע וכל מציאות רק רע. וע"ז אמר דוד המלך אוהבי ה' שנאו רע. ועד כמה שחסר בשנאת הרע, חסר באוהבי ה'. וע"י שפת אמת לפרש' זכור תרמ"ו עיקר מחיית עמלק תלוי בשנאת עם ישראל איליו וכאשר תהיה השנאה בשלימות תושלם מחיית עמלק. ובתקופת שאול כיוון שהייתה בחינה של ויחמול לא יכלו להשמיד את עמלק. [ומצינו ששאול אמר עשיתי את דבר ה' - ושמואל עונה מאסת את דבר ה' והוא תמוה, נהי שבשווג לא קיים את דבר ה' כיצד ניתן לומר שמאס בו, וע"י מלבי"ם שם. אך לדברינו כיוון שהמצווה לשנוא את עמלק זה סותר את "ויחמול" ולכן שייך לומר שמאס בדבר ה', ודו"ק] והנה אסתר אשר באה לתקן אשמת שאול, כמבואר בדברי האלשיך פרק ד' יד, וחטא הנהגו עמדה בנסיון האם תתפתה בבית אחשורוש והאם תשעה לתחנוני המן אשר נפל להתחנן לפניוהוכתב השפ"א שכל מה שרצה שתחמול עליו - ואז א"א להשמידו והיא עמדה ותקנה חטא שאול לגמרי שלא חמלה עליו ומסים שם - מוכח שכל נפילת עמלק תלוי בשנאת ישראל אותו. והדברים תלויים בז"ז שכאשר יש אהבה להי"ת יש שנאה לעמלק, ולהיפוך. ומי שיש בו שנאה לרע ואהבת ה' לא יוכל ליהנות מסעודת הרשע.

ומשרש הדברים אנו למדים על כל עניני עבודת ה' דלא סגי באי עשיית הרע אל עוהבי ה' שנאו רע. ומשמחת ימי הפורים גלוי האהבה שהי"ת אוהב אותנו בכל מצב בו עם ישראל נמצאים, ומתוך הלא ידע של פורים מתגלה אהבת עמ ישראל לקב"ה ומתוך חזרת קבלת התורה באהבה יתן ה' שנזכה לכך - אמן.

א. אמר מרן הגריש"א זצ"ל שהמאחר לביהכ"נ והגיע בזמן שמתחילין הציבור לקרא המגילה ולא שמע הברכות, יש לו לקרא המגילה ביחידות ובברכה ולא בציבור וללא ברכה, ואם אפשר לו יברך ויקרא מהר הפסוקים הראשונים עד שיגיע למקום שקוראין (דרשו תר"צ 59).

ב. אמר מרן הגר"ח ק שליט"א שמעלת תפילה בנץ עדיפא ממעלת ברוב עם במקרא מגילהעדיף להתפלל בנץ אפילו במנין מצומצם מאשר ברוב עם במנין אחר הגה"ח (דרשו תרפ"ז 13).

ג. דעת החזו"א שבבני ברק יש לקרא ב"ד בברכה ובט"ו בלי ברכה דהוי ספק מחמת סמוך ונראה ליפו ות"א, וכן יש לקיים שאר מצוות היום, מיהו אין זה אלא בתורת חומרא בעלמא, ולכן עה"נ אין לאומרו בט"ו בתפילה. ודעת הגרש"א זצ"ל ועוד פוסקים שכיון שאין דין סמוך ונראה לכרך מסופק וגם שבני ברק אינה נטפלת לת"א יפו בנייהול העיר על כן אין קוראין בה אלא ב"ד (דרשו תרפ"ח 14, 16, ותרצ"ג 12), וכן המנהג הנפוץ. וכן המנהג במקומינו רכסים לקרא רק ב"ד ולא לחוש לה ליחשב סמוך ונראה לחיפה.

ד. הב"י (סי' תרפ"ט) הקשה מדוע לגבי ק"ש נקטינן דחרש המדבר ואינו שומע יצא ומוציא בדיעבד, ואילו לגבי מקרא מגילה פסק הרמב"ם - וכן משמע ברי"ף וברא"ש - שחרש המדבר ואינו שומע אינו יוצא ואינו מוציא כלל, ותיירץ הב"י "אית לן למימר דמגילה שאני דבעינן בה פרסומי ניסא וכל שלא השמיע לאזנו ליכא פרסומי ניסא", ועפ"ז כתב השעה"צ סק"ז "מי שקורא המגילה לעצמו צריך ליהזר מאד שישמיע לאזנו, דאי לא הכי אפילו בדיעבד לא יצא", ולפ"ה הנהגים לקרא מתוך מגילה כשרה עם הבעל קורא ואינם שומעים את עצמם לא הרויחו דבר. מיהו כבר כתב הב"י על סברא זו "ומכל מקום הדבר דחוק כיון דחזינן דתלמודא משמע ליה דמגילה וקריאת שמע שוים הם מנין לנו לחלק ביניהן", וגם הט"ז כתב יישוב אחר על קושיא הנ"ל, והכי קי"ל לעיקר דגם במגילה מי שלא השמיע לאזנו בדיעבד יצא (דרשו תרפ"ט 17).

ה. בעל קורא שלא מצליח גם לקרא מתוך הכתב וגם לאמר את עשרת בני המן בנשימה אחת, עדיף שיקרא מתוך הכתב ולא בנשימה אחת (דרשו תר"צ 50).

ו. מי ששומע מבעל קורא ויש לו מגילה כשרה המנהג שא"צ לפושטה כאיגרת. וכן הקורא ביחידות או לאנשי ביתו א"צ לפושטה כאיגרת, והכה"ח כתב שבזה כן לפשוט כאיגרת (דרשו תר"צ 51).

ז. ספרדי השומע בבקר במקרא מגילה במנין אשכנזי, נחלקו הפוסקים אם יענה אמן על ברכת שהחיינו שמא לדידיה הוי זה הפסק, וגרע זה מהנידון דעניית נשים

משנת הזמן
פסקי הלכות ומנהגים
בעניני הזמן

לקט מהלכות פורים | הרה"ג רבי שמעון ליפשיץ

ההעדר עדיף.

ח. הנותן מתנות לאביונים קודם מקרא

אמן על שהחיינו בקידוש, די"א שאליבא דהשו"ע אין מקום כלל לברכה זו ביום (דרשו תרצ"ב 4), ולכאורה מספק

יינה של תורה

פנים ופנינים דרושים וחיידושים
מכרמם של דורשי רשומות

ליה: בר אהוריריה דאבא, אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי, וההוא גברא [אחשוורוש] אשתטי בחמריה נשתטה ביניו."

א"כ כיון שאחשוורוש ראה מה שנעשה לו משתיית יין שהרג את ושת, החליט לפרוש מן היין ולא היה שותה עוד יין, אולם עכשיו שישב לשתות עם המן, וכשנודע זאת לאנשי שושן שהמלך התחיל לשתות, נתייראו פן ישתגע כדרכו, ומי יודע על מי יצא הקצף, וז"ש 'המלך והמן ישבו לשתות' אז 'והעיר שושן נבוכה' מפחד פן יקצוף עליהם.

אחדות ישראל

"ישנו עם אחד מפרד וקפוד בין העמים בכל קדינות מלכותה וידיתיהם שנות מלך עם" (ג, ח)

פירש הרה"ק מווארקא ז"ע: "יש - נגו", היינו יש איזה מן יופי מיוחד בזה, שהם "עם אחד" - באחדות באהבה, והתחברות האחד עם השני!...

הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ז"ע אמר: זאת הייתה הטענה של המן: "ישנו" - הוא קיים! משום - "עם אחד", משום שהייתה ביניהם עד עתה אחדות, ואולם כהיום הזה - "מפורד ומפורד בין העמים", מחולק ומפולג עם עצמם, ולכן קל להתגבר עליו...

הרה"ק רבי משה מסאמבור ז"ע אמר דבר הזה הפשט: "ישנו עם אחד" - דכל זמן ועת שישירא המה עם אחד: זה "מפורד ומפורד בין העמים" - מזה בא פיזור ופירוד בין העמים!...

הוסיף ואמר הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין ז"ע - "צורר כל היהודים" לא כפי שהעולם חושב! אלא "צורר" פירושו "כורר וקושר", כמו: "צלצור ממות" המן היה "צורר כל היהודים", מי שעזר בגזרותיו לקשור את כל היהודים ולעורר בהם את רגש האחדות ולהביא לידי המצב של "כל כנסת את כל היהודים"... וכן בכל דור ודור קמים לעליו כל מיני סוגי המן, שבעצם, לא רק שבסוף אין בידם להזיק, אלא הם בעצמם "צוררים ומלכדים" את כל היהודים להיות באוונה אחת, ואל לנו לפחד מהם!...

מדרש הרה"ק ר' יצחק מוורקי ז"ע: בתחילה חשב המן, שמרדכי הוא תופעה יוצאת דופן בעמו. כיון שהגידו לו את עם מרדכי שמוצאו מעם שיכול להוציא מתוכו מרדכי נוספים, אם כן לא יועיל מאומה אם יהרוג אותו בלבד, שהרי למחר יצוץ מרדכי' חדש.

ומכיון שהמן רצה להרוג את 'כל היהודים', מוכח מזה שלכל יהודי יש גרעין של 'מרדכי' ויכול להגיע לדרגת 'מרדכי'. וזה אחד החיזוקים של פורים.

ורבי יחזקאל אברמסקי הוסיף וביאר (בס' דרוש משה-הקדמה), דמה שהמן רצה להרוג את עם ישראל רק כאשר נודע לו שהם מ'עם מרדכי', ולא לפני שהודיעו לו שעם מרדכי הוא עם ישראל.

כי לפני שידע ישראל את עמו, חשב בדעתו ושיכול לכופ את מרדכי שישתחוה לו, וממילא גם שאר היהודים ילכו בדרכו וישתחוה להמן, אך לאחר שנודע לו שמדובר בעם ישראל, הבין שאף אם יצליח לגרום למרדכי להשתחוה, אבל שאר היהודים לא ילכו בעקבותיו, כי מיד יעזרו אחר מנהיגותו. לכן, החליט להרוג את כל היהודים.

וב'שלמי תודה' פירש: שמעתי לפרש דמה שהמן רצה להרוג את כל היהודים ולא נחה דעתו להרוג את מרדכי לבד, 'כי הגידו לו את עם מרדכי' - כלומר, שאם יהרגו את מרדכי יקום מן העם מנהיג אחר כמוהו, ולכן אין תועלת בהריגת מרדכי לבדו כל זמן שהעם היהודי קיים.

קצפו של חשוותה

"החפלה והקין ישובו לשתות והעיר שישן נבוכה" (ג, טז)

ביאר רבי שלמה קלוגר מבראדי בס' "מאמר אסתר", דכוונת הפסוק הוא, דאחשוורוש היתה דרכו להשתגע כששותה יין ואין בו דעת כמו שמואבא בגמ' [מגילה כו, ב]: "ויקצף המלך מאד" אמאי דלקה ביה כולי היא, אמר רבא, שלחה

מגילה מפסיד ברכת שהחיינו על מצוה זו לשיטות שמתנות לאביונים בעי שהחיינו (עיין דרשו תרצ"ב 1).

ט. כתב הרמ"א תרצ"ב א' שאין אומרים אשר הניא ביום, וביאר המ"ב הטעם "דכבר אמר פיוטים", והיום שאין אומרים הפיוטים דעת האדר"ת ומרן הגריש"א זצ"ל שיש לאומרו, ודעת מרן הגר"ח ק שליט"א שלא נשתנה המנהג שלא לאומרו (דרשו תרצ"ב 11).

י. כתב הרמ"א שאין מברכין הברכה שאחר מקרא מגילה אלא בציבור, וכן המנהג, וי"א לאומרה ביחיד בלא שם ומלכות, ובקריאה לנשים אף שיש עשרה ויותר אין מברכין (דרשו תרצ"ב 12, 19).

יא. אשה המברכת לעצמה כתב הרמ"א תרפ"ט ב' שתברך 'לשמוע מגילה', והמ"ב שם כתב שתברך 'לשמוע מקרא מגילה', ובשעה"צ שם ט"ז כתב שהעיקר כדעה שאשה חייבת גם בקריאה, ובס' תרצ"ב סקי"א כתב המ"ב שאשה מברכת 'לשמוע מגילה'. ונראה הנכון שתברך 'לשמוע מקרא מגילה', גם נראה שאם בירכו 'על מקרא מגילה' דשפיר דמי (דרשו תרפ"ט 26, תרצ"ב 22).

יב. אופן נתינת מתנות לאביונים עבור אשתו וב"ב הגדולים, י"א שיקנה להם ממון כדי שיתנו משלהם או שיזכה להם ע"י גבאי הצדקה ויהיה זה על דעת אשתו וב"ב שיסכימו לנתינה, וי"א שסגי במה שנותן עבורם ואין צריך להקנות להם. ולגבי קטנים שהגיעו לחינוך י"א שאין דין חינוך בזה וי"א שכן (דרשו תרצ"ד 2).

יג. אופן קיום משלוח מנות לאשה ובני הבית, י"א שיזכו במנות וישלחם, וי"א שסגי במה שבעה"ב משלח עבורם ויודיע להם על כך, וי"א שאם הם עצמם משלחים אין הם צריכין לזכות במנות, ואם בעה"ב משלח עבורם צריך שיזכו במנות שיהיה שלהם (דרשו תרצ"ה 58). ומחנכים את הקטנים למצוה זו.

יד. דעת פוסקי זמנינו שהשולח שתי מנות בכלי אחד יצא י"ח, ודלא ככה"ח בשם הבן איש חי שכתב שהכלי מצרפן להיות מנה אחת (דרשו תרצ"ה 42).

טו. סעודת פורים י"א דבעי דוקא פת, וי"א שאין זה מעכב. כמו"כ י"א דבעינן בשר דוקא וי"א שלא, ומ"מ מצוה יש בדבר. ונחלקו הפוסקים אם עוף נחשב בשר לענין זה (דרשו תרצ"ה 2).

טז. כתב השו"ע סי' תרצ"ה סעי' ב' "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", והוסיף הרמ"א וי"א דא"צ להשתכר כל כך אלא שישתה יותר מלימודו וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי, וביאר המקרא קודש סי' מ"ד דהכונה שירדם מתוך השתיה ולא שילך לישון ללא שתיה או ישתה סתם יותר מלימודו (דרשו תרצ"ה 9).

א. בנוסח הסליחות דתענית אסתר.

בסליחה: קל נא רפא נא תחלואי גפן פוריה. הבית האחרון "תענה לקוראין והסכת ממעונים" נהוג בעיה"ק רכסים שלא לאומרו בכל התעניות, ותענית אסתר נהגו לאומרו.

יש לידע שיש מקומות שנהגו לאומרו תמיד (בבתי כנסת רבים בירושלים ועוד) וי"מ שלא נהגו לאומרו כלל אפי' בתענית אסתר. ובמחזורים במנחה ביה"כ לא מודפס בית זה. המקור הראשון (עכ"פ שאני מצאתי) הוא בסליחות דפוס פראג (ה, שפא) ומופיע גם בסידור רש"ס. ובאמת ממגנו הבית מוכח שהוא לא של הפייטן, והוסיפוהו מאוחר. ונראה שהוסיפוהו כדי להשלים אות ת', דחסר בפזמון זה.

הגר"ש דבילצקי כ' (זרח השמש) שמונה וותיקי ירושלים לאומרו.

ובגן הסליחה הנ"ל יש לתמוה כולם לפי סדר הדורות מלבד דוד ושלמה שמופיעים אחרי אליהו ויונה. וי"א שהוא לפי סדר התפילה בתעניות (מי שענה וכו') בדגמי מובאר (תענית יז). דמסיימים בדוד ושלמה משום דרצה לסיים בברכת הארץ (ע"ש הפי'). ולפי"ז אכן אין להוסיף בכל התעניות מורדי ואסתר דהא אינם בסדר התענית כנ"ל, אך בתענית אסתר אפשר להוסיף ואינו גריעותא.

וי"א (שערי וכו') דהפייטן רצה לסיים בדוד ושלמה כדי לסיים בבגין ירושלים, וממילא המוסיף ע"ז את התוספת הנ"ל גורע בענין זה. וגם בתענית אסתר אין להוסיפו. אך כאמור נראה שאפשר לאומרו וכהוראת ותיקי ירושלים וכו'.

עוד בסליחות לתענית אסתר. בפזמון: במתי מספר חילינו וכו', בסופו, נאמר: מאד תרבה לנו מחילה שמע תפילה והעבר תפלה, ובסודרים הנפוצים ההמשך הוא: לוחצינו ישלימו אתנו ועונותינו תשליך במצולה ממנו רחמין לא תכלא. ובסידור ווילנא שינה לנוסח: לוחצינו המעד המלאם חלחלה" והוא מסידורים ישנים וכו' בסליחות דפוס ברלין תנט ועוד. ואכן ראוי כך לומר. אך חימה על סדר ווילנא דשינה רק את זה ולא שינה גם את הבית הקודם, תחת השורה "השיבנו למנוחתך אין ירך לא תקצר" לגדפס בדפוסים השנים: "באפך קומה על צור הצר", ובפרט שאפי' הנוסח הישן הנ"ל הוא מתאים לאותיות תשי"ק שסידר הפייטן משא"כ לפי המודפס בימינו.

וע"כ יחזיק המדקדק בלשונו עלון זה בעת הסליחות (אפשר לשמור גם לשנה הבאה) ויאמר כפי הנוסח הנ"ל.

ב. תענית אסתר:

המקור הראשון לתענית אסתר מובא ברא"ש ריש מגילה מ"ר" דזו כוונת הגמ' זמן קהלה וכלל, מובא בבאה"ג (תרפו). והטעם לתענית זו כבר מובא במ"ב והוא מהרא"ש הנ"ל ולפני מלחמה היו מתענים וזכר לצום שגזרו מרדכי ואסתר לפני המלחמה גם עלינו לצום. אך אי"ז זכר לצום שבקשה אסתר צומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום.

ועכ"פ להראב"ד ור"ת הוא צום קבוע ורחוב וכן ביארם ביהגר"א.

סעודת מצווה

פלפולים הלכות ומנהגים מבית מדרשם ומשולחנם של הפוסקים

כמה ענינים לפורים וערביו | הרב בערל סוקולובסקי

א. בנוסח הסליחות דתענית אסתר. ב. תענית אסתר. ג. אמירת שיעורים בתענית אסתר. ד. מחצית השקל כמה ולמה. ה. הוראות החזו"א למגילת אסתר. ו. בגדי שבת, וראיה מחסידי בעלזא. ז. סעודה בליל פורים. ז. קריאת המגילה. ח. קריאת המגילה לפני ברכת התורה. ט. אשר הנאי. י. תפילה בתחפושת. יא. ברית בפורים. יב. משלוח מנות. יג. מנחה קצרה. יד. שואלין ודורשים. טו. הערה חשובה 1. טז. הערה חשובה 2.

דוקא.

ויש נוהגים ליתן ג' מטבעות דחצי דולר כדי שתהיה נתינה חשובה (דומני שבמאותות מנחים ג' מטבעות כנ"ל) אך עכ"פ נראה שצריך ליתן גם ג' מטבעות חצי שקל כדי ליתן מטבע היוצא במדינה.

ה. הוראות החזו"א למגילת אסתר (כפי ששמעתי מאבי שמע מהרה"ג רבי אברהם רייסנר שליט"א מתלמידי החזו"א ששמע מפי החזו"א זללה"ה) גובה הקלף.

שולי העמוד למעלה ג' אצבעות ולמטה ד' אצבעות, (שיעור אצבע 2.4 ס"מ) ובסה"כ 16.8 ס"מ. ומכיון דהכתוב צריך להיות גדול על החלק, ע"כ ישל הוסיף עוד אצבע ובסה"כ הכתוב הוא 19.2 ס"מ ובסה"כ כל הקלף גובהו 36 ס"מ.

ומכיון שלפי הוראת החזו"א יש לכתוב יא שורות, ממילא הכתב הוא גדול מאד.

אמנם לחזו"א עצמו לא היתה מגילה של יא שורות, היינו משום שנהג כמנהג אביו אך לאחרים כך הורה.

רוחב העמוד.

בין עמוד לעמוד יש להשאיר ב' אצבעות (4.8 ס"מ) ולפי היחס הזה רוחב כל עמוד 25 ס"מ. וע"פ הלכה צריך כל גליון להיות לכה"פ ג' עמודים א"כ כל גליון אורכו 92 ס"מ (5"ב 25 ס"מ עבור הכתב, ו 14.4 ס"מ עבור הרווח בין העמודים, ועוד ס"מ אחד 1/2 מכל צד) לצורך תפירת הגליונות.

וכיון שיש 38 עמודים במגילה של יא שורות, צריך 9 גליונות של 92 ס"מ ועוד גליון אחד (לתחילת המגילה) של 3 עמודים + חלק כדי לגול ע"פ כולה, ועוד ב' גליונות של 4 עמודים (120 ס"מ כ"א, דבר הקשה מאד להשגה, לכל המתעניין).

הגר"ק אמר בשם החזו"א שלא צריך ע"פ חיים במגילה משום דזו אגרת, ודלא כהגר"א שכ' שיש לעשות ע"פ חיים, ועכ"פ להגר"א יש להשאיר עוד חלק לגול על פני העץ (חיים).

הטעם למגילה עם יא שורות הוא משום, שבמס' סופרים כ' שיהיה איש בראש העמוד ועשרת בסופה, ובכל המגילות שהם יותר מיא שורות יש שכתבו העשרת בני המן באותיות גדולות כדי שיהיה איש בראש העמוד ועשרת בסופה. אך הגר"א כ' דשיבוש ושרת משום שאלו אותיות רבתי ואינם במסורת

של רבתי ועל כן אין לעשות כן, (וי"א דכיון שזה עמוד שלם אינו נחשב אותיות רבתי).

ומקובל לומר דאצל הגר"א ובעל התניא אחד הקפיד על איש בראש העמוד והאחר על עשרת בסופו. אכן משום כך נהגו לכתוב מגילה של יא שורות כדי להרויח את כל הנ"ל.

הגאון הרוגאטשובי זצ"ל אמר (צ"פ ח"ג השמטות בהל' גירושין) שהטעם שעשו אותיות גדולות בעשרת בני המן דהרי מדין שומע כעונה א"א לצאת לגבי נשימה אחת ולכן הקהל אומר את כל העשרת בני המן, ובתוס' (ברכות מו: כ' ד"נאמן אתה" דברכות ההפסדה נכתב באותיות גדולות כי המנהג היה לאומרו כל הקהל, ולכן עשרת בני המן באותיות גדולות כי הקהל אומרים זה (מדינא).

ז. בגדי שבת, וראיה מחסידי בעלזא.

נהגו ללבוש בגדי שבת גם בליל פורים (מ"ב) ובכף החיים כ' בגדי יו"ט. דכתיב ותלבש אסתר מלכות ומרדכי יצא בלבוש מלכות. ואם אכן יש ללבוש בגדי יו"ט, א"כ לנוהגים יש ללבוש פראק. ואולי יוצאים בשליחות הקטנים הלוובשים את פראק אביהם.

ומחסידי בעלזא נביא ראייה שלובשים בגדי יו"ט. דבתמונות הם נראים כולם עם גרבים לבנות כביו"ט.

ז. סעודה בליל פורים.

כ' במ"ב להרבות שמחה וסעודה גם בליל פורים. ר' חיים פלאג' (עוד יוסף חי) כ' לאכול ביצה בליל פורים כי המן רצה לקעקע ביצתן של ישראל.

הב"י והמג"א כ' דמ"מ לא יאכל בשר כדי שלא יטעו שיש חיוב סעודה בלילה. אבל הפמ"ג כ' דאפשר לאכול בשר ללא חשש. אך יזהר לא לאכול א"כ קליק.

ז. קריאת המגילה

כ' תוס' במגילה (ד. דעיקר החיוב ביום, אבל הרוחב כ' דעיקר מצות קריאת מגילה בלילה, ונ"מ לעריק שיכול להשתחרר מהכלא לקריאת מגילה רק פ"א, דלתוס' יקרא ביום ולרוקח בלילה. ורוב הפוסקים פסקו כתוס', ובשעה"צ (תרצב כז) דביום הוא דברי קבלה ובלילה מדברי סופרים וע"כ העיקר ביום. וכמו"כ בן יג שיש חשש שלא הביא ב"ש יקרא רק בלילה, אלא דבדיעבד יכול לקרוא כמבואר בבאה"ל ס"יא ד"ה טוואן לגבי עשיית ציצית.

ה. קריאת המגילה לפני ברכת

התורה.

הגרשז"א נקט (דינים ומנהגים דגל ירושלים) שעדיף לשמוע קריאת המגילה במגן לפני ברכת התורה. והנה כ' שמבטלים לימוד תורה מפני קריאת מגילה, ואף שמגילה היא גם תורה, י"א שהביטול הוא באיכות, אבל החזו"א כ' שקריאת מגילה אינה תלמוד תורה דזו מצוה שעליו לעשות עכשיו והם ב' מצוות ואם מקיים זה אינו מקיים זה. (ולשיטתו דכשמדבר לשה"ר עובר על איסור לשון הרע) ואינו עובר גם על איסור ביטול תורה). אך עכ"פ החזו"א מובן הגרשז"א.

ט. אשר הנאי.

בלוח א"י כ' שהטעם שאין אומרים אשר הנאי בבוקר הוא משום שאומרים קרובץ לפורים. ולפי"ז בבתי כנסיותינו שא"א אומרים פיוט, יש להגיד אשר הנאי, ומ"מ לא מצינו שנהגו כן.

י. תפילה בתחפושת.

הגר"ש וואזנער הורה שיכול להתפלל עם תחפושת אם הוא מתפלל בכבוד ראש, אך בלא"ה יסיר תחפושתו וילבש בגדיו.

יא. ברית בפורים.

הדרכי משה האריך כ' לעשות ברית לפני קריאת המגילה כדי שהרץ הנימול יהיה כלול ב"ליהודין" היתה אורה ושמחה וששון ויקר"ו ולפי"ז עולה דהליהודים הוא גם על ימינו (עד כאן שמענו כבר מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א). אבל הגר"א כתב למול אחר קריאת המגילה, דפרסומי ניסא קודם אפילו למצוה דאורי', ונקט הגר"ש וואזנער שכן המנהג. ולפי"ז נל כלל כל הענין. אוי ווי.

בש"ת תשכ"ץ ח"ג וכן בס' יוסף אומץ להחיות"א כתבו לקרוא לתינוק הנולד בפורים מרדכי ולבת אסתר או הדסה.

יב. משלוח מנות

הגר"א כתב לתת תרנגולת מבושלת דגים מבושלים, דבר המוכן לאכול חתף. אבל בספר העמק שאלה הוכיח הנצי"ב דמנה הוא גם דבר שאינו מוכן לאכילה מהפסוק והיה לך למנה דהוא החזה לפני בישוול או צליתו.

יג. מנחה קצרה.

הגר"א קוטלער זצ"ל הורה לא להתפלל מנחה קצרה בפורים כדי שיהיה פרסומי ניסא ע"י אמירת הש"ץ על הנסים. וע"כ, הזהירו בחורים צעירים, הטרודים במגילות למיניהם, שלא להתפלל ברגע האחרון מנחה קצרה.

יד. שואלין ודורשים

הגר"א כ' דיש דין שואלין ודורשין גם על יום פורים עצמו. וזו היא ש' ללמוד בפורים הלכות פסח דהוא ל' יום קודם החג, וא"כ נשכח ונלמד בפורים הלכות פורים והלכות פסח גם יחד.

טז. הערה חשובה 1.

למרות שפורים כפורים וכל הפושט יד נותנים לו ויש את המכתב של ליקוד, וכו' וכדאי לבכות בתפילה והכל נכון, יש לזכור שצריך גם לשמוח ביום זה.

טז. הערה חשובה 2.

רבים שרים "אם על המלך טוב" בהברה חסידית, ובהמשך אומרים "תניתינון לי נפש" (ת' בתרא פתוחה) אך זו טעות גי הניקוד הוא סגול תחת התי' בתרא, ועל כן להחסידיים יש לאומרו תיו צרוייה. ושימו המשוררים לב לזה.

הרבים דחטא הקדמוני כבסיני.

וע"ז כתב ובלב כל מקודש נכתב מחדש
דתורה שבע"פ מקום כתיבתה על לב
החכמים וכדכתיב "כתבתם על לוח לבך"
ובנס דפורים נכתב מחדש, ומקודש היינו
ת"ח שנתקדש קדש קדשים.

וכיון שע"ז נתקן החטא דאדם הקדמוני
ותלו הנחש על העץ הזמן גרמא להשראת
השכינה, ועל כן סיים יבוא מהרה למקדש
ושייכי נמי להתורה אשר "תורה חדשה
מאתי תצא" בבית משיחנו ובנין בית
הבחינה ומלאה הארץ דעה את ה'.

ואחרי הודיע ה' אותי כל זאת נבאר בס"ד
המדרש המופלא בראש דברינו.

ד"אדם חסר לב" קאי על המן בן המדתא
רשע ברשות לבו, ונקרא חסר לב דאין
לבו קשור להשכל, כי אם איפכא "והנה
עלה כולו קמשונים" הוא הקליפה
דדרדר. ובזמן אשר כלתה אליו הרעה
כתיב "ויאמר המן בלבו" שהרשע
השתמש בלבו והוציא מחשבתו לפועל
להיות לו לרועץ. והוא קליפת חטא
הקדמוני בקשת השבונות רבים.

וכשנפל נתחדש לב חדש לקבלת תורה
שבע"פ באהבה לעם ישראל, אשר נאמר
בהם "ישראל יהיה שמך", ישראל - ישר-
קל, אשר עשה האלקים את האדם ישר.

וזה "על לבם אכתבנה" שהלב של
החכמים נהיה משכן לתורה שבע"פ,
שנכתבה על לבם מחדש, דהדר קבלוה.

עד כאן מה שניתן להכתב ואתה ליש בן
לביא, חכם עדיף מנביא, בשכלך תביא,
ובשמהתך ישמח לבבי, ומהשם אבקש
שלא יאמר פינו דבר שלא כרצונו.

החותם עני הנני, לאלקי אבקש ענני, יצ"א
סו"ד ס"ט.

אחרי שולחו זו האגרת פתח ואמר
המדרש אינו מדרש, ודברי החמ"ד איש
לא דרש, אך במשנתה כל שנה מחדש,
דורשים ומבקשים ומוסרים ד"ש, ולכן
אין מסרבין לרבים, ומשונכס בשמחה
מרבים, והפוך בדברים, כי מבוארים
בספרים, והרבה יסודות בעניני הפורים,
תמצא בהן נסתרים.

ברם אף שם כותבו נסתר, כדרשינו
בגמ' "אסתר מן התורה מנין", אולם רק
זאת נודע, ששמו נדרש מהפסוק "ולא
יחמ"ד איש את ארצך", ומושב חותנו
מלפנים בקריה התורנית, ולימים בכרך
של תורה ב"ב. דו"ק ותשכח.

ועתה בעזרתו יתברך, זכיתי ונפתחו
מעיוני ושמחתי כמוצא שלל רב בביאור
מה שרמזו לנו הרב החמ"ד בקוצר
אמרים ענין גדול לענות בו, וכמו שכתב
ובכתיבה לדורות במסכת חודש דהנה
אמרו חז"ל אסתר סוף הגיסים וביקשה
כתבונן לדורות וניתנה להיכתב, ואיכא
לה נמי מסכת, והענין דיש בהנס דפורים
מענין תורה שבכתב ומן תורה שבעל פה,
ואשר אמר נבל בלבו להשמיד להרוג
ולאבד וחמתו בערה בו נתגלה קלונו
מפסוק דפסקו ליה ילדי ישראל, ומקומץ
דלמדו ממרדכי. והוא תורה שבכתב
ושבע"פ.

ומאחבת הנס קיבלו מאהבה מאי דכפה
עליהם בסיני ונשלמה קבלת התורה.
ובזה נמי נשלמה הקבלה דנעשה ונשמע
גם בתורה שבע"פ. שקיימו והדר קבלו.
ובזה פסקה זוהמתם ונתבטלו החשבונות

רח"ל, ומשורש נחש יצא צפע, עמלק
גימטריה ספק, קליפתו לבלבל בספקות,
ובראש כל מריעין המן הרשע ששורשו
בחטא הקדמוני, המן מן התורה מנין המן
העץ והקליפה דיליה לגרום ספק מהד'
לר' כלישנא בישא דיליה ישנו עם אחד -
המאמינים באחד, וזו כוונת מורנו במש"כ
בקום עלינו אדם דהוא המן כדרשו
חז"ל משורש נחש זה עמלק. מלחמה בו
מדר דר דהקליפה דיליה נמי בלבוה דה'
ר' מאחד לאחד ובוה מלחמה בו.

ואמר עד שברשותו נכבש רוצה לומר
ברשות לבו והיינו תחילת מפלתו כשהלך
אחר לבו, שרשעים הם ברשות לבם.
ותחת והשובות אל לבבך לבם מורה
לראשם. ושורש המן בזה הוא מזקנו
דכתיב ויאמר עשו בלבו, ומחשבת המן
בלבו היא הביאה מפלתו, כאשר החילות
לנפול לפניו וגו', וזה ובלב חדש נידש.

נמצא בכתבי קודש של הרב יצא
הראשון, בכתובת יד ריון טמירין, אשר
של"ח מארץ הקדושה להרב הדב"ש, וכל
הקורא ושתומם, וימצא כתוב זו"ל:

לידידי מוהר"ר הד"ס הריחני צנצנת
דב"ש יחלי"ט. אשר הקשית לשאול
ותרד נפשי ליש"א-עו"ל, אמרתי אכול
דב"ש הרבה ל' טוב והחדש לא אוכל
כי אם החדש אחרש בעת הזאת, ר"ח
וא"ש-עלה, י"ה-עמוד ליהודים לא
להיות ניוקים בעבוב' ניוקין אש"ר ברה'
היא התורה נפקא לברא, בחוצות קריה,
אבל טוב ש"ם בבית הגנוים אשר למלך
מאן מלכי רבנן הרב נר"ו אנס"ו.

וזה החלי בעזר צורי וגואלי. איתא במדרש
"על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם
חסר לב והנה עלה כולו קמשונים". אתה
אומר חסר לב ובהמן הוא אומר ויאמר
המן בלבו, והלא דברים ק"ו, ומה מי
שנאמר בו "המן העץ" נעשה לו לב חדש
להכריתו, ישראל שנאמר בהם "ישראל
יהיה שמך", עאכ"כ שעתיד הקב"ה
לחדש לבם בתורתו, הה"ד "נתתי תורת
בקרבם ועל לבם אכתבנה", ע"כ.

והדברים מבקשים דרשונו וחיו.
ובקצירת האומר ליכא לפומא לא גליא
והוא רחום יכפר עוון, מה שגילה מורנו
הרב חמ"ד הלוי והוא איש סוד ואני הולך
רכיל מגלה סודו, ואלו דבריו:

חטא חטא מקדם ובדרדר נענש
/ ובקום עלינו אדם משורש
נחש / מלחמה בו מדר דר עד
שברשותו נכבש / ובלב חדש
נידש / ובכתיבה לדורות ובמסכת
חורש / ובלב כל מקודש / נכתב
מחדש / יבוא מהרה למקדש.

אלו דבריו עמוק עמוק מי ימצאנו. ובחסד
ה' עלי בזכות אבותי נבואה שעירי.

מה שכתב "חטא חטא מקדם ובדרדר
נענש", רצונו לומר, החטא הקדמוני
בגן עדן מקדם, וכבר כתבו המקובלים
שבעצת זוחל ס"מ הרוכב על הנחש,
ביקש חשבונות רבים, כדכתיב, "אשר
עשה אלקים את האדם ישר והמה ביקשו
חשבונות רבים". משנעשו המה איש
ואשה בקשו חשבונות רבים. וחשבונות
הרבים הם שורש פורה ראש ולענה של
ספק באמונת אומן, ועל כן נענש בדרדר,
היא הקליפה דד' ור' בסוד ד' רבתי דאחד
בפסוק ראשון של שמע ור' רבתי דאחד
בפסוק "אל אחר" ככי תשא, אשר הס"מ
מבלבל האדם להחליף מאחד לאחר

יינה של תורה

פנים ופנינים דרושים וחידישים
מכרמם של דורשי רשומות

לצום שלשה ימים?

אומר ה"פענח רזא", שדבר
זה מפורש בתורה (דברים ח,
א): קודם "ויענך", אחר כך
"וירעיבך", ורק אחרי כל זה
"ויאכילך את המן"... כך הוא
הסדר: קודם צמים ואחרי כן
"ואוכלים" את המן...

ובאיזה ימים צמו? בתאריכים
י"ג, י"ד וט"ו ניסן. ממילא,
ואל תאכלו" הכוונה שלא
יאכלו מצות, "ואל תשתו"
הכוונה שלא ישתו ארבע
כוסות.

ונקודה נוספת: לפי זה יוצא
שתלו את המן בתאריך ט"ו
ניסן. והיכן דבר זה נרמז
בתורה?

אומר ה"דעת וקנים" מבעלי
התוספות: כתוב בתורה:
"וישבת המן ממחרת" (יהושע
ה, יב) - המן נתלה בט"ו ניסן,
ממחרת הפסח...

(מתוך האוד)
דעת העצבות

"ויצא המן פנים ההוא שפחה
ושוב לב" (ה, ט)

וי' - צעק פעם הרה"ק רבי
לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע
כשהגיע אל הפסוק הזה -
מהיכן באה ומגיעה אליו, אל
המן הרשע, מידה חשובה כל
כך, היא מידת השמחה?... וי'
רק משום כך גבר תחילה
על מרדכי, שהיה שרוי אז
בעצבות ובתענית...

לבש שק, הלא הוא - מדעת
קרע את בגדיו, משום סיגוף
וצער, וגם את הבגדים האחרים
יקרע? אלא מסביר הרה"ק בעל
התפארת שלמה זי"ע - רמזה
אסתר בשליחת הבגדים כי היא
חולקת על דרכו של מרדכי!
מרדכי קיוו להצמיח ישועה
לעם ישראל ע"י סיגופים מחמת
צער גלות השכינה, לפיכך סבר
שראוי לכל אחד ללבוש שק
ולעלות אפר. אך אסתר, רוח
אחרת היתה עמה: היא סברה
כי יש לעורר את הרחמים ע"י
שמחה. כי השכינה אינה שורה
מתוך עצבות, ככתוב: "עבדו
את ה' בשמחה", ועוד כתוב:
"עזו וחדוה במקומי". ובשליחת
בגדי המלכות למרדכי, לכך
נתכוונה! וזה היה חלק
מתפלתה שמרדכי ילך בדרך
השמחה! וכמובא במדרש:
שכאשר הרכיבו את מרדכי
ברחובות העיר והלבישו בגדי
מלכות, שלחה אסתר והביאה
שבעה אלפים נושאי כלי זמר.
וכאשר בא מרדכי לללל שמחה,
היה בכוחו לעורר רחמים
וחסדים!...

ויענך וירעיבך

"וצמו עלי ואל תאכלו ואל
תשתו שלשת ימים לילה ויום
גם אני ונערתי אצום בן יבן
אבוא אל המלך אשר לא בדת
ואשר אבדתי אבדתי" (ד,
טז)

מהיכן ידעה אסתר שלפני
שהורגים את המן צריכים

חלומות ידברו

"וַיִּדְרָמִי יָדַע אֶת קַל אֲשֶׁר
נִקְשָׁה" (ד, א)

מנין לו לרש"י שבעל החלום
הוא שהיגד זאת למרדכי, ולא
נודע לו הדבר על ידי נבואה.
הדרשן רבי משה מטשודנוב,
בעל "קהלת משה", מיישב
זאת בביאור נפלא ששמע מפי
"איש אחד קדוש":

במדרש הקשו: מדוע נאמר
"ומרדכי ידע את כל אשר
נעשה", מה באה לרבות
המילה "כל"? וביאור, שמה"כ'
למדנו שמרדכי ראה גם את
המכה שהמן זומם להכות את
ישראל - וגם את הרפואה
למכה: שהמן ובניו ייתלו על
העץ.

אך אם כך, מתבקש קושיא
גדולה: למה גזר מרדכי צום
ומספד?

כדי ליישב זאת, אמר רש"י
שבעל החלום הוא שאמר לו
זאת, וסבר מרדכי שמכיון
ש"אין חלום בלי דברים
בטלים", אולי המכה היא אמת
והרפואה אינה אלא דברים
בטלים...

כיצד נכון להיאבק?

"ותתחלחל המלכה מאד
ותשלח בָּמִידים לְהַלְפִּישׁ אֶת
קִדְרֵי וְהַסִּיר שָׁקוּ מִקְלֵי וְלֹא
קָפְלָה" (ד, ד)

מה טעם שלחה אסתר בגדים
למרדכי, הרי לא מחסרון בגד